

**GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE
I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
NA LATA 2018 – 2022**

LESKO 2018

I. WPROWADZENIE.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipa 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015r. poz. 1390) do zadań własnych gminy należy tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, m.in. przez opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;

Konieczność podejmowania zdecydowanych działań zapobiegających przemocy w rodzinie wynika również z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1769 z późn. zm.) oraz z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2016 r. poz. 487).

Uchwałą Nr XLVII/365/14 Rady Miejskiej w Lesku z dnia 30 czerwca 2014 r. przyjęto Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście i Gminie Lesko do 2022 r. Jeden z celów szczegółowych zakłada przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – wymieniony cel ma być realizowany m.in. przez realizację Gminnego programu przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy, tworzenie warunków do prawidłowego funkcjonowania Gminnego zespołu interdyscyplinarnego, wspierania grup wsparcia, przez prowadzenie poradnictwa, interwencji i edukacji z zakresu przeciwdziałania przemocy oraz prowadzenia działań informacyjnych i prewencyjnych z powyższego tematu.

Z uwagi na powyższe niniejszy Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w całości wpisuje się w Strategię i stanowi jej rozwinięcie w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Celem Programu jest skuteczna pomoc skierowana do osób dotkniętych przemocą i działania korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie. Program określa zadania związane z szeroko rozumianą profilaktyką, edukacją i kształtowaniem świadomości mieszkańców Miasta i Gminy.

Większość działań przewidzianych do realizacji w Programie ma charakter długofalowy, ich realizacja obejmie lata 2018 - 2022. Podczas realizacji Programu zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie mogą ulec zmianie w miarę zmieniających się potrzeb, zmieniających się przepisów prawa, zmieniającej się sytuacji społecznej oraz zmieniających się warunków życia rodzin itp.

II. UJĘCIE DEFINICYJNE PRZEMOCY ORAZ JEJ SPECYFIKA

„Przemoc domowa” stosowana zamiennie z „przemocą w rodzinie” określana jest na wiele sposobów. Z jednej strony znajdują się definicje przemocy skupiające się na roli sprawcy, kata, oprawcy, z drugiej inne - podkreślające rolę ofiary.

Przemoc pojmowana jest na dwa sposoby. Wąski, który wskazuje tylko na akt agresji wobec drugiej osoby, oraz szeroki – obejmujący zarówno przemoc fizyczną jak i psychiczną oraz seksualną. Prof. Irena Pospiszyl określa przemoc domową jako „wszelkie nieprzypadkowe akty godzące w osobistą wolność jednostki lub przyczyniające się do fizycznej, a także psychicznej szkody osoby, wykraczające poza społeczne zasady wzajemnych relacji” (zob. I. Pospiszyl, *Przemoc w rodzinie*, Warszawa 1980). Ponadto określa warunki jakie powinny być spełnione by zaistniał akt przemocy. Przede wszystkim:

- realizacja celów jednostki, która stosuje przemoc;
- wykorzystywanie nierównowagi sił między sprawcą a ofiarą w celu wymuszenia określonego zachowania ofiary;
- szkodliwość, dolegliwość działania, wyrządzenie krzywdy drugiemu człowiekowi.

W ujęciu prawnym przemoc domowa została określona w Ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Została zdefiniowana jako: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny oraz innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Krótką a zarazem wymowną definicję przemocy w rodzinie przedstawia Ogólnopolskie Pogotowie Dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska linia”. Tak, więc **„przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody”**.

Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podaje natomiast czynniki **zwiększające ryzyko** wystąpienia przemocy domowej. Należą do nich (www.parpa.pl):

- nadużywanie alkoholu (prawdopodobieństwo przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym jest dwukrotnie większe niż w rodzinach, w których problem alkoholowy nie występuje),
- trudna sytuacja finansowa,
- kłopoty w pracy,
- bezrobocie,
- pogorszenie się relacji pomiędzy partnerami,
- używanie innych niż alkohol środków psychoaktywnych (narkotyki, leki)

Badania dotyczące skali zjawiska przemocy w rodzinie przeprowadzone w 2010 r. przez TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wskazują iż ok. 45% ogółu Polaków mieszka lub mieszkało w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło lub nadal dochodzi do aktów przemocy. Ponad 1/5 doświadczyła przemocy osobiście (*Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce wobec kobiet i wobec mężczyzn. Część I – Raport z badań ogólnopolskich*, Wyniki TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej Listopad 2010).

Skala zjawiska jest ciężka do dokładnego określenia. Składa się na to wiele przyczyn. Ofiary przemocy wstydzą się mówić o swoim problemie, ukrywają go, niejednokrotnie nie szukając pomocy w instytucjach. Dlatego też nie ma dokładnych badań statystycznych określających skalę tego problemu. Problem ten ukrywany jest również przez świadków przemocy.

Statystyki policyjne KGP wskazują iż ofiarami przemocy w rodzinie są osoby, które nie potrafią, bądź też nie mogą skutecznie bronić się przed agresorem. Najczęściej są nimi kobiety oraz małoletni do 13 roku życia. Niestety ofiary przemocy jakimi są dzieci niejednokrotnie nazywane są tzw. ofiarami „zapomnianymi”. Dzieje się tak, ponieważ akty agresji nie kierowane w ich stronę, również pozostawiają swój ślad - co wpływa na rozwój psychospołeczny dziecka.

Ofiarami przemocy w rodzinie są często osoby starsze. Przede wszystkim seniorzy którzy są chorzy, niedołążni, zdani na pomoc innych. Przemoc skierowana do osób w podeszłym wieku jest trudna w ujawnieniu, ze względu na izolację społeczną tych osób.

Oprawca, kat, agresor to najczęściej mężczyzna. Nie ma określonego typu, modelu sprawcy przemocy domowej. Przemoc najczęściej jest dokonywana pod wpływem alkoholu, który to ułatwia jej stosowanie.

Ofiary przemocy domowej trwają, nierzadko wiele lat w krzywdzących związkach. Przyczyny pozostawania kobiet w tych związkach są niejednokrotnie złożone. Bardzo często zmusza je do tego kontekst sytuacyjny (nie mają dokąd odejść, są zależne finansowo od sprawcy, nie mają wsparcia w rodzinie itp.), nierzadko też nie wiedzą, gdzie mogłyby zwrócić się po pomoc, nie bez znaczenia pozostają także psychologiczne mechanizmy uzależnienia od sprawcy.

Michael J. Strube wyjaśniając przyczyny pozostawania kobiet - ofiar przemocy domowej w krzywdzących je związkach, obok wspomnianego wcześniej modelu wyuczonej bezradności, wymienia także:

- Model psychologicznej pułapki – kobieta czuje się osobiście odpowiedzialna za jakość związku, w którym żyje. Wieloletnie „inwestycje”, wysiłki włożone w jego podtrzymanie postrzegane są jako zbyt duże, aby z tego związku zrezygnować.
- Model pułapki sytuacyjnej – kobieta dokonuje swego bilansu „zysków i strat”. Korzyści wynikające z pozostawania w związku jawią jej się jako większe niż ewentualny zysk związany z odejściem od krzywdzącego ją partnera.
- Model pułapki lęku – lęk przed nieznanym, nową sytuacją oraz samotnością powstrzymuje kobietę przed opuszczeniem partnera (zob. W. Badura-Madej, *Wybrane zagadnienia z interwencji kryzysowej: poradnik dla pracowników socjalnych*, Katowice 1999).

Przyczyną pozostawania ofiar – kobiet przy sprawcach jest również strona finansowa. Kobiety trwają w patologicznych związkach również z uwagi na tzw. „dobro dzieci”, wychowanie ich w warunkach rodziny pełnej. Znaczenie ma również stanowisko Kościoła katolickiego odnośnie nierozzerwalności małżeńskiego związku sakramentalnego lub krytyka innych związana z rozwodem.

Przemoc w rodzinie obejmuje różnorodne przejawy patologicznych zachowań skierowanych wobec członków rodziny. Nie jest to, wbrew potocznym przekonaniom, tylko przemoc fizyczna, pozostawiająca ślady na ciele ofiary. Przemoc to również wszelkiego rodzaju zachowania mające na celu zadanie cierpienia emocjonalnego ofierze.

Najczęściej wymienianymi w literaturze przedmiotu rodzajami stosowanej przemocy domowej jest:

- przemoc fizyczna,
- przemoc psychiczna,
- przemoc ekonomiczna,

- przemoc seksualna,
- zaniedbanie dziecka lub innej osoby zależnej.

Przemoc fizyczna obejmuje wiele aktów mających na celu zadanie fizycznego cierpienia ofierze. Występuje w dwóch postaciach: czynnej i biernej. Czynna przemoc fizyczna to wszelkie formy „bicia” (np. ręką bądź przy użyciu jakiegoś przedmiotu), a także kopanie, szarpanie za odzież, włosy, popychanie, rzucanie przedmiotami w ofiarę, zadawanie ran ciętych, oparzenia, duszenie itp. Natomiast bierna przemoc fizyczna obejmuje takie zachowania sprawcy jak: grożenie pobiciem, śmiercią, różnego rodzaju wymuszenia, także z użyciem niebezpiecznego narzędzia (np. broni), ograniczenia swobody poruszania się (np. wychodzenia z domu), ograniczanie dostępu do urządzeń sanitarnych i urządzeń domowych, wydzielanie określonej przestrzeni w mieszkaniu, ograniczanie snu i pożywienia itd. (zob. E. Lisowska, *Przemoc wobec dzieci. Rozpoznanie i przeciwdziałanie*, Kielce 2005). **Katalog zachowań:** popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy (zob. www.niebieskalinia.pl).

Przemoc psychiczna (inaczej emocjonalna) – to wszelkiego rodzaju zachowania mające na celu zadanie cierpienia psychicznego. Jej częstymi formami są: poniżanie, dogadywanie, zmuszanie do bezwarunkowego spełniania poleceń i posłuszeństwa, agresja w postaci słownej, tj. wyzwiska, wulgarne słownictwo, a także wyśmiewanie poglądów ofiary, stała krytyka, zawstydzanie, wmawianie choroby psychicznej i wiele innych (zob. Kowalczyk-Janicka, 1998, *Przemoc wobec dziecka w rodzinie*, „Edukacja i Dialog”, nr 10.). Do form tej przemocy można zaliczyć również: wyśmiewanie religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (zob. www.niebieskalinia.pl).

Przemoc ekonomiczna polega na dążeniu sprawcy do całkowitego podporządkowania sobie ofiary w wymiarze finansowym. W tym celu sprawca zazwyczaj odbiera ofierze środki finansowe bądź też uniemożliwia ofierze (najczęściej współmałżonkowi) podjęcie pracy zawodowej. Przemoc ekonomiczna w rodzinie to także zmuszanie osoby najbliższej do „proszenia” o pieniądze.

Przemoc seksualna to nie tylko gwałt, ale także różnego rodzaju nadużycia seksualne, głównie wobec kobiety – żony, partnerki życiowej oraz wobec dzieci. Stosowane formy przemocy to: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot

i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych kobiety (zob. www.niebieskalinia.pl).

Przemoc w rodzinie może także przejawiać się w postaci **zaniedbania dziecka** lub innej osoby zależnej (np. osoby niepełnosprawnej czy niedołęznego staruszka). Zaniedbanie obejmuje niezaspokajanie podstawowych potrzeb członka rodziny, zarówno tych związanych z jego biologiczną egzystencją, jak też potrzeb dających poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego (G. Szabelska, *Problemy rozpoznawania i zgłaszania przypadków przemocy wobec dziecka w rodzinie*, w: K. Marzec-Holka, *Pomoc społeczna. Praca socjalna*, Bydgoszcz 2003). Przejawami zaniedbania dziecka są zazwyczaj: niedożywienie, niska waga, brudne ubranie, ciało, włosy, często też niezgodne z porą roku ubranie. Zaniedbanie dziecka przejawia się także w zbyt opieszałym leczeniu jego chorób, a także w braku dostatecznej uwagi poświęcanej dziecku w domu, w sprawach związanych z nauką. To także emocjonalne „odrzućcie” i obojętność wobec dziecka itp. (zob. H. D. Sasal, *Niebieskie karty. Przewodnik do procedury interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie*, Warszawa 1998, PARPA).

Zaniedbanie osoby starszej najczęściej przejawia się w postaci niewłaściwego żywienia, zaniedbania opieki zdrowotnej, niehigienicznych warunków egzystencji (np. brudna pościel, ubranie) a nawet w postaci całkowitego porzucenia przez osobę bliską, zobowiązaną do opieki (Durda, 2006: s. 31).

III. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W MIEŚCIE I GMINIE LESKO

W celu określenia skali zjawiska przemocy domowej, zdiagnozowania najważniejszych aspektów problemu oraz w celu określenia podstawowych założeń do gminnego systemu profilaktyki w.w. zjawiska Gmina Lesko zrealizowała w 2012 roku projekt badawczy pod nazwą „Diagnoza zjawiska przemocy domowej w Gminie Lesko”.

Projekt obejmował m.in. przeprowadzenie badań ankietowych na temat zjawiska przemocy domowej wśród 250 dorosłych mieszkańców wsi oraz 250 dorosłych mieszkańców miasta, analizę danych sprawozdawczych lokalnych instytucji działających w obrębie przeciwdziałania przemocy oraz przygotowanie raportu z badań.

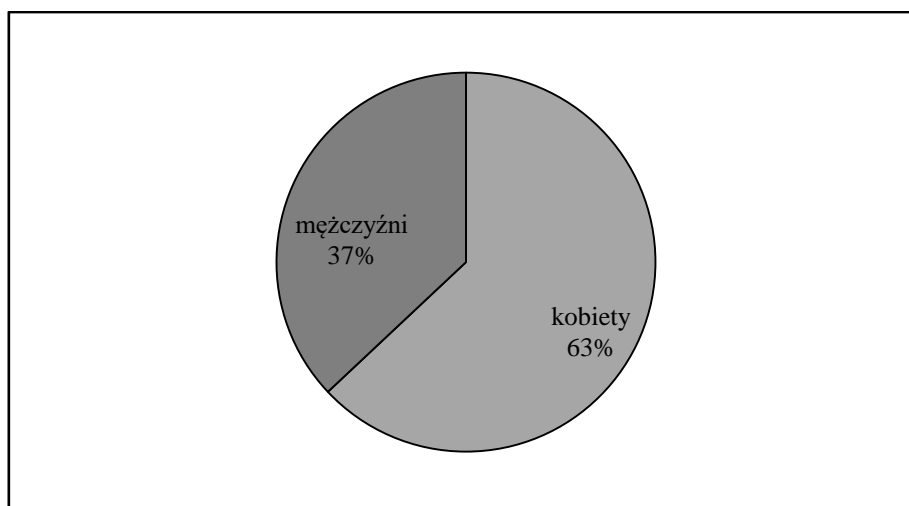
Najważniejsze dane, wykresy i tabele z powyższej Diagnozy zostały przedstawione w niniejszym Rozdziale.

Pełny raport z badań w wersji papierowej dostępny jest do wglądu w Miejsko – Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Lesku na ul. Parkowej 1 oraz w wersji elektronicznej na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miasta i Gminy Lesko www.bip.lesko.pl w zakładce Sprawozdania.

Przebadani mieszkańcy Miasta i Gminy Lesko zostali scharakteryzowani ze względu na: płeć, wiek, wykształcenie, sytuację zawodową, stan cywilny oraz liczbę posiadanych dzieci.

W badaniu wzięło udział 315 kobiet tj. 63% oraz 185 mężczyzn tj. 37% (zob. wykres 1). Rozkład procentowy przebadanych kobiet i mężczyzn nieco różni się od rozkładu procentowego kobiet i mężczyzn w Mieście i Gminie Lesko (K=52%, M=48%).

Wykres 1 Badani mieszkańcy Miasta i Gminy Lesko ze względu na płeć

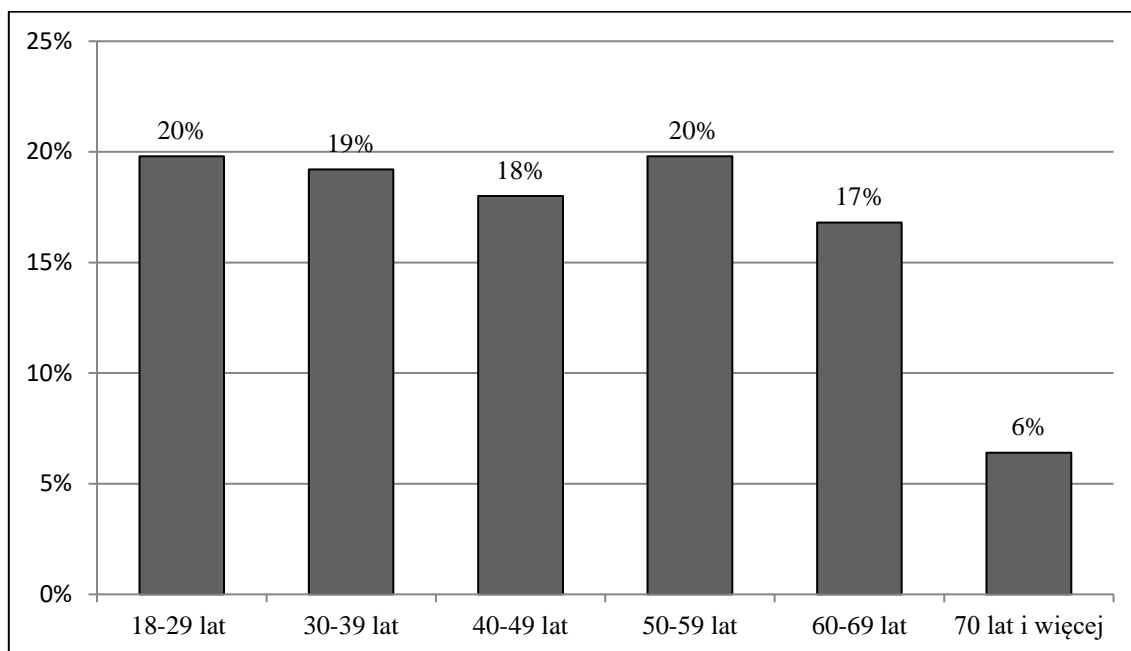

Na taki stan rzeczy mogła mieć wpływ niechęć brania udziału w badaniach przez mężczyzn. Ponadto kobiety częściej pozostają w domu, a mężczyźni pracują, co wpływa na ich nieobecność podczas badań. Częściej mężczyźni podejmą prace wyjazdowe, sezonowe.

Rozkład wiekowy respondentów nie był zróżnicowany. Najniższą liczbę respondentów stanowiły osoby powyżej 70 roku życia tj. 6%. Pozostałe grupy stanowiły między 17% a 20%. Dane przedstawia wykres 2. Rozkład ilości kobiet w poszczególnych grupach wiekowych rozłożył się równomiernie. 22% stanowiły kobiety w wieku 50-59 lat, 5% powyżej 70 roku życia, pozostałe stanowiły 18%. Ilość badanych mężczyzn w grupach wiekowych różniły się minimalną ilością punktów procentowych (Tabela nr 1, wykres nr 2).

Wykres 2 Struktura wiekowa badanych mieszkańców Miasta i Gminy (dane w procentach)

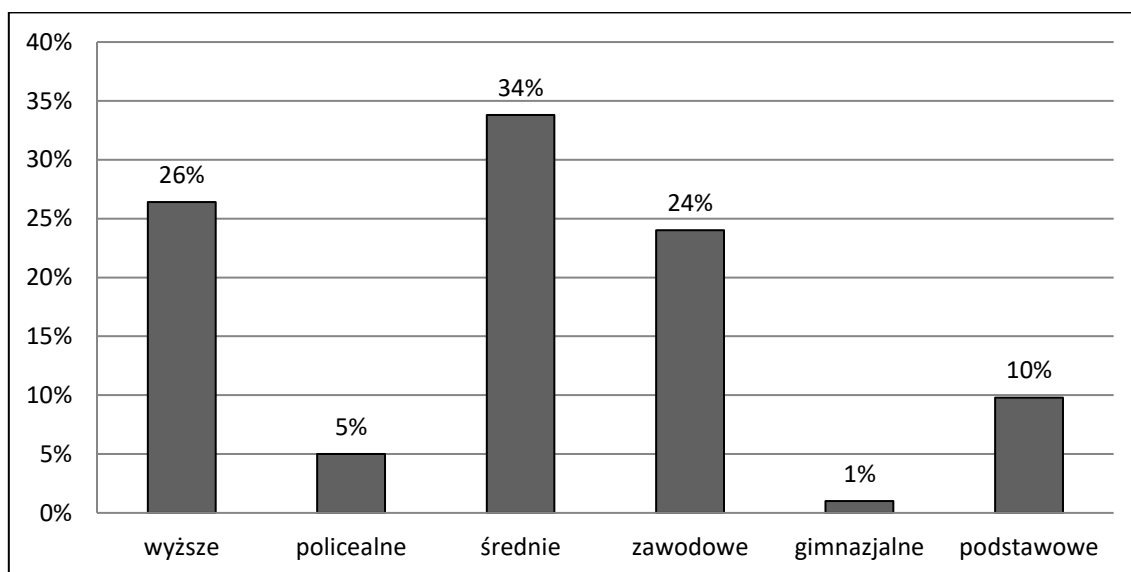

Tabela 1 Tabela krzyżowa Wiek/Płeć badanych mieszkańców Miasta i Gminy (dane w procentach)

		Kobieta		Mężczyzna		Ogółem	
		N	%	N	%	N	%
Wiek	18-29	58	18	41	22	99	20
	30-39	58	18	38	21	96	19
	40-49	57	18	33	18	90	18
	50-59	68	22	31	17	99	20
	60-69	58	18	26	14	84	17
	70 i więcej	16	5	16	9	32	6
Ogółem		315	100	185	100	500	100

Ankietowani mieszkańcy Miasta i Gminy Lesko stanowią wyraźnie zróżnicowaną grupę ze względu na poziom wykształcenia. Najwięcej badanych legitymuje się wykształceniem średnim 34%. Drugą pod względem liczebności grupę badanych stanowią osoby z wykształceniem wyższym (średnio co czwarty ankietowany, tj. 26%). Niewiele mniej - 24% badanych stanowią osoby w wykształceniu zawodowym (zob. wykres 3)

Wykres 3 Struktura wykształcenia badanych mieszkańców Miasta i Gminy Lesko

Struktura społeczno-zawodowa ankietowanych również jest zróżnicowana. Pracę zawodową zadeklarowało 38 %, pracę dorywczą 9 %. Status emeryta/ rencisty 28%. Wśród ogółu badanych osoby bezrobotne stanowią 17%. Co piąta kobieta jest osobą bezrobotną (zob. tabela 1).

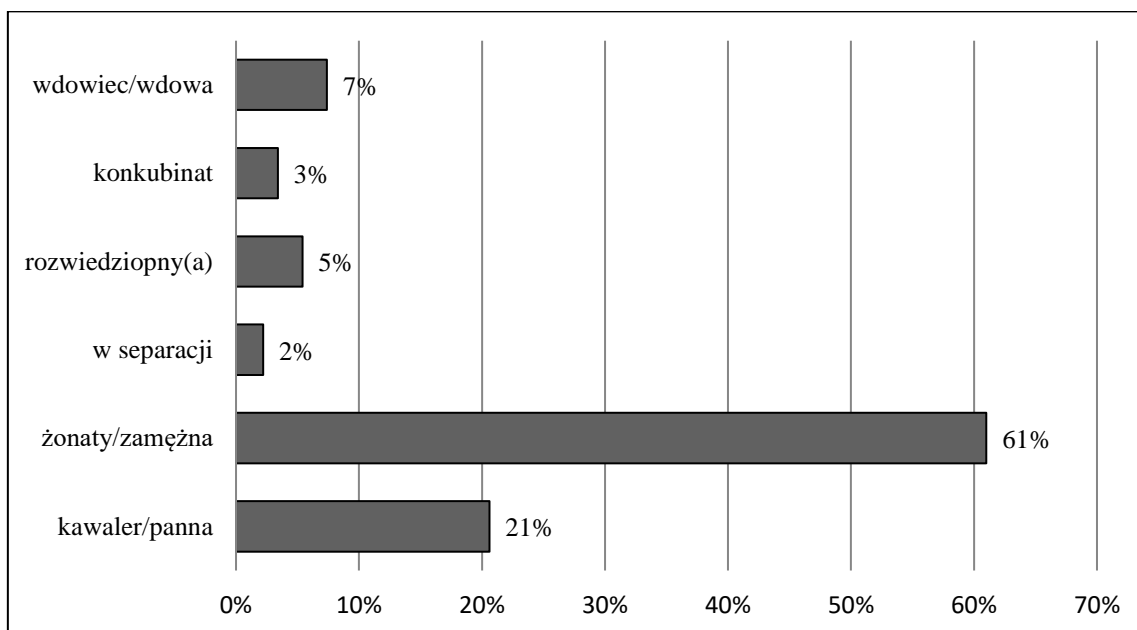
Tabela 2 Sytuacja społeczno-zawodowa respondentów a płeć (dane w procentach)

Płeć \ Sytuacja zawodowa	Płeć		Ogółem
	Kobieta	Mężczyzna	
Pracuję zawodowo	35	44	38
Pracuję dorywczo	8	11	9
Bezrobotny(a)	19	12	17
Emeryt(ka)/rencist(k)a	30	23	28
Student/uczeń	3	7	5
Inne	5	3	4

Inne – działalność gospodarcza, urlop wychowawczy, gospodyni domowa, staż itp.

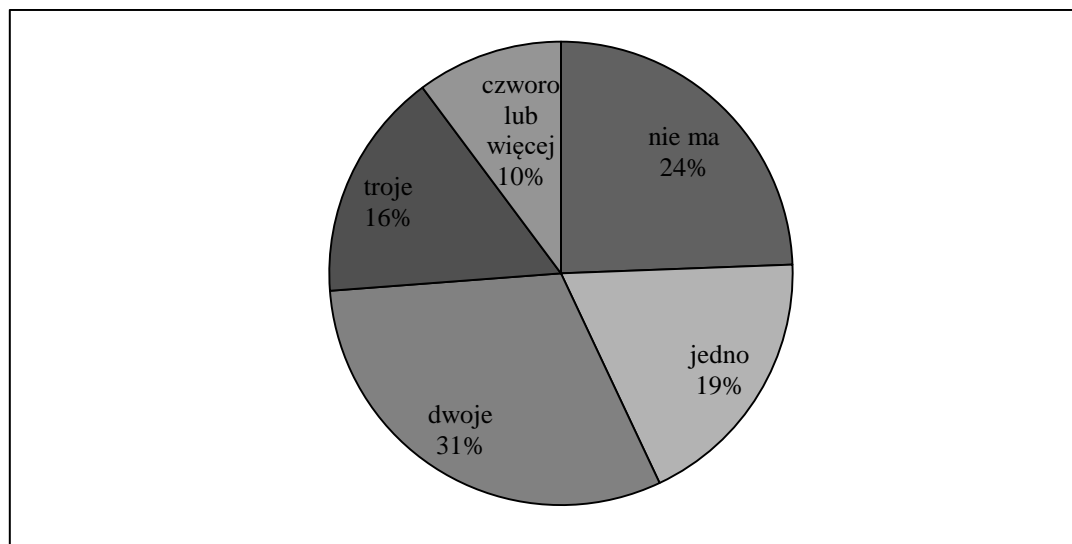
Ponad połowę badanych stanowią osoby pozostające w związku małżeńskim. Osoby rozwiedzione stanowią 5% respondentów, 2% to osoby pozostające w separacji. Co piąta osoba deklaruje stan wolny (zob. wykres 4).

Wykres 4 Stan cywilny badanych mieszkańców Miasta i Gminy Lesko

Większość respondentów posiada potomstwo, stanowią oni 76 % ogółu. Co piąty mieszkaniec posiada jedno dziecko, co trzeci badany - dwójkę, a troje co szósty. Jedynie co 10 badany posiada 4 dzieci i więcej.

Wykres 5 Liczba potomstwa badanych mieszkańców Miasta i Gminy Lesko

Podsumowując można wskazać iż najliczniejszy odsetek mieszkańców Miasta i Gminy Lesko stanowią: osoby w wieku produkcyjnym (18-59 lat)- 77%, pracujące zawodowo bądź dorywczo, pozostające w związku małżeńskim. Połowę stanowią osoby z wykształceniem średnim i wyższym.

3.1 Postawy i opinie mieszkańców na temat przemocy domowej

W tej części ankiety analizie zostały poddane opinie i poglądy badanych mieszkańców dotyczące zjawiska przemocy domowej. Respondenci odpowiedzieli na następujące pytania:

- *Jak uważają, ile w Mieście i Gminie Lesko jest rodzin, w których występuje przemoc domowa?*
- *Jakie zachowania wobec członka rodziny określili by jako przemoc w rodzinie?*
- *Jakie zachowania można nazwać przemocą w rodzinie?*
- *Jak uważają, dlaczego niektórzy znęcają się nad członkami swojej rodziny?*
- *Czy istnieją takie sytuacje, które usprawiedliwiają przemoc (np. bicie) wobec członka rodziny?*
- *Czy zgodzili by się z wymienionymi opiniami – mitami - dot. przemocy?*

Pierwszym badanym zagadnieniem, był zakres szacowanego, a więc jednocześnie dostrzeganego przez respondentów zjawiska przemocy domowej w społeczności lokalnej. Mieszkańcy mieli określić jak dużo jest w gminie rodzin dotkniętych przemocą domową. Wyniki dot. tego zagadnienia zostały umieszczone w tabeli nr 3.

Prawie połowa respondentów nie umie określić skali zjawiska przemocy domowej. Co 3 mieszkaniec uważa iż rodzin dotkniętych przemocą jest niezbyt dużo lub występują one sporadycznie (33%). Co czwarta osoba ma pogląd odmienny, wg nich zakres tego zjawiska jest bardzo duży, lub dość duży (24%). Twierdzi tak 27% kobiet, 18% mężczyzn, widoczna jest więc różnica w postrzeganiu tego zjawiska ze względu na płeć.

Tabela 3 Zakres zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Miasta i Gminy Lesko w opinii mieszkańców

Zakres zjawiska	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem N=500	%
	N	%	N	%		
Bardzo duży	19	6	9	5	28	6
Dość duży	65	21	24	13	89	18
Niezbyt duży	57	18	43	23	100	20
Sporadyczne przypadki	37	12	26	14	63	13
Trudno powiedzieć	137	43	83	45	220	44
Ogółem	315	100	185	100	500	100

Kolejnym znaczącym zagadnieniem w badaniu przemocy domowej jest sposób jej postrzegania, oraz określenie jakie zachowania dla respondentów kwalifikują się jako przemoc. W tym celu posłużono się wyszczególnieniem różnych jej form. W ankiecie wskazano różne formy zachowań, które respondenci mieli określić jako zachowanie stanowiące lub nie formę przemocy wobec członka rodziny. W pytaniu tym posłużono się kafeterią odpowiedzi opartą na tzw. skali Likerta, na której możliwe

odpowiedzi układają się od bieguna „tak” do bieguna „nie” z dwoma stopniami obydwu odpowiedzi oraz z obszarem niezdecydowania (odpowiedź: „trudno powiedzieć”).

Tabela 4 Formy przemocy w rodzinie w percepcji badanych mieszkańców gminy

Formy przemocy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
	%	%	%	%	%
Ciężkie pobicie	88	8	2	1	1
Wymuszanie pożycia seksualnego	77	14	3	2	4
Groźenie śmiercią	70	19	6	2	4
"Lekkie" pobicie	69	26	2	0	2
Przemoc ekonomiczna	55	29	7	3	5
Wyrzucanie z domu	52	34	7	2	5
Zaniedbanie dziecka	50	30	11	2	6
Ograniczanie dostępu do toalety, kuchni itp.	48	38	9	2	3
Groźenie pobiciem	44	33	16	3	5
Spoliczkowanie	32	39	18	3	8
Wyzywanie, wulgarne słownictwo	28	43	18	4	7
Szarpanie	24	45	15	4	12
Krzyki, wrzaski	17	33	29	9	11
Danie dziecku klapsa	7	17	35	32	9

Wymienione zachowania w tabeli nr 4, uważane są przez respondentów jako przemoc domowa. Zdecydowana większość mieszkańców „ciężkie pobicie” uważa za formę przemocy w rodzinie. Przemoc ta skutkuje poważnymi obrażeniami ciała, utratą przytomności, krwawieniem, złamaniami itp. Kolejną formą przemocy którą mieszkańcy traktują jako zachowanie patologiczne to „wymuszenie pożycia seksualnego”- 77%. Groźenie śmiercią oraz lekkie pobicie, czyli takie, które pozostawia siniaki, zaczerwienienia, za formę przemocy uważa 7 na 10 mieszkańców. Połowa respondentów zdecydowanie uznaje, iż przemocą w rodzinie jest także: przemoc ekonomiczna, wyrzucenie z domu, zaniedbanie dziecka, ograniczenie dostępu. Tak, więc można zauważyć iż mieszkańcy wskazują na przemoc psychiczną i emocjonalną, nie ograniczają swojego postrzegania do przemocy fizycznej.

Tylko co trzeci mieszkaniec uważa, iż spoliczkowanie oraz wyzywanie, wulgarne słownictwo wobec członka rodziny zdecydowanie jest formą przemocy. Co piąty uważa natomiast, że raczej nie jest to forma przemocy.

Natomiast klaps dziecka przez 67% badanych nie jest uważany za formę przemocy (zdecydowanie nie - 32%, raczej nie - 35%). Tylko 24% badanych twierdzi iż jest to przejaw przemocy

domowej. W świadomości ludzi pozostaje przekonanie, iż jest to raczej rodzaj metody wychowawczej, a nie kara cielesna.

Badani mieszkańcy mieli możliwość wskazać inne formy przemocy domowej. Pytanie nr 3 Ankiety, dało możliwość otwartej wypowiedzi, opisanie zachowań przemocy. Odpowiedź wskazało 110 respondentów. Najczęściej wskazywano szeroko rozumiane *znęcanie psychiczne* (25% wypowiedzi), *poniżanie* (7%). Wśród wymienianych wypowiedzi były również: *brak szacunku do drugiej osoby* (5%), *szantaż* (5%), *molestowanie seksualne* (3%), *utrudnianie dostępu do mediów, samochodu itp.* (5%), *zabranianie kontaktu z innymi/ znajomymi* (5%), *kopanie* (3%), *straszenie/ zastraszanie zrobieniem krzywdy* (3%), *krytykowanie* (3%), *duszenie* (2%), *popychanie* (2%), *wyśmiewanie* (2%), *lekceważenie potrzeb* (2%), *manipulacja* (2%).

Z badań wynika iż mieszkańcy Miasta i Gminy Lesko są świadomi występowania różnych form i rodzajów przemocy w rodzinie. Należy podkreślić, iż nie wskazują jedynie przemocy fizycznej, ale zwracają uwagę na przejawy przemocy psychicznej, seksualnej i ekonomicznej.

W badaniach sondażowych zmierzano także do ustalenia, jak badani postrzegają przyczyny stosowania przemocy względem członków rodziny. Co w ich ocenie sprawia, że niektórzy znęcają się nad osobami najbliższymi. Respondentów poproszono o wymienienie różnych przyczyn przemocy domowej i jednocześnie wskazanie tej, którą uważają za najważniejszą. (patrz tabela nr 5)

„Nadużywanie alkoholu” przez sprawców przemocy jest wskazane jako *najważniejsza* z przyczyn przemocy domowej przez połowę respondentów. Deklarują tak zarówno kobiety (59%), jak i mężczyźni (51%). Większość badanych wskazała takie zachowanie w swoich odpowiedziach tj. 87%. Co 6 osoba jako kolejną z *najważniejszych* przyczyn wskazała agresywne usposobienie sprawcy. Przyczynę tą wskazało 63% badanych. Doświadczenie przemocy w dzieciństwie jest również identyfikowane z sprawstwem przemocy jako *najważniejsze* przez 8% respondentów. Co drugi badany (51%) źródeł przemocy domowej upatruje w chorobie psychicznej agresora. Dodatkowo fakt doświadczenia przemocy w domu rodzinnym w okresie dzieciństwa podkreśla 48% badanych.

Zmienna płeć nieznacznie różnicuje poglądy badanych na ten temat. Kobiety nieco częściej wskazują za przyczynę przemocy nadużywanie alkoholu. Natomiast więcej mężczyzn podkreśla agresywne usposobienie, złe wychowanie, chorobę psychiczną sprawcy. Kobiety wymieniają ponadto inne nie wymienione w tabeli przyczyny przemocy domowej. Przyczyny opisują cechami sprawców: *mają kompleksy, czują się lepiej jak sobie kogoś podporządkują, nie szanują się nawzajem (ciał, duszy, zdrowia), próbują podbudować swoje EGO kosztem drugiej osoby, nie kochają, są pół sierotami, są niedojrzali rozładowują napięcie, zażywają narkotyki.*

Większość badanych mieszkańców uznaje wskazane w ankiecie zachowania, czynniki przemocy domowej za przyczynę tego zjawiska.

Tabela 5 Przyczyny przemocy domowej w percepcji badanych mieszkańców gminy (dane w procentach)

Przyczyny przemocy	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem N=500	
	najważn.	wszystkie*	najważn.	wszystkie*	najważn.	wszystkie*
	%	%	%	%	%	%
Nadużywanie alkoholu	59	90	51	82	56	87
Trudna sytuacja materialna	4	38	3	35	4	37
Agresywne usposobienie	14	63	19	64	16	63
Złe wychowanie	3	34	6	30	4	33
Doświadczenie przemocy w dzieciństwie	8	52	7	42	8	48
Problemy (np.. W pracy)	4	34	3	34	3	34
Choroba psychiczna	6	54	10	46	7	51
Inne	3	6	1	3	2	5

* W kolumnach „wszystkie” odpowiedzi nie sumują się do 100%, gdyż badani mogli wskazać kilka odpowiedzi.

Celem badań sondażowych, było także poznanie stosunku, jaki badani przejawiają wobec samego zjawiska przemocy domowej. Czy wg mieszkańców występują sytuacje, które usprawiedliwiają takie zachowania. Respondentów poproszono również o ustosunkowanie się do stereotypowych opinii na temat przemocy domowej. Mieli oni wskazać, czy zgadzają się z określonymi stwierdzeniami dotyczącymi badanego zjawiska.

Badania mieszkańców, wykazały iż zdecydowana większość nie usprawiedliwia w żaden sposób zjawiska przemocy fizycznej. Wskazuje tak 78%, badanych. Warto jednak podkreślić, że twierdzi tak więcej kobiet niż mężczyzn. Co dwudziesta osoba uważa iż stosowanie przemocy wobec osoby która jest agresywna, odgraża się jest usprawiedliwieniem. Jest to tzw. reakcja odwetowa w sytuacji przemocy domowej. W pytaniu tym jako odp. *inne* wskazano chorobę psychiczną sprawcy przemocy 1%. Ponadto 4 % badanych uważa że sytuację przemocy domowej może usprawiedliwić zdrada, tak uważa większy odsetek procentowy mężczyzn niż kobiet. Dane przedstawia tabela nr 6.

Tabela 6 Sytuacje usprawiedliwiające przemoc fizyczną (bicie) w opinii badanych mieszkańców gminy.

Rodzaje sytuacji	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem N=500	
	N	%	N	%	N	%
Jeśli dorosły członek rodziny jest nieposłuszny	2	1	2	1	4	1
Tylko wobec dziecka jeśli jest nieposłuszne	7	2	5	3	12	2
Jeśli członek rodziny jest agresywny, odgraża się	11	3	12	6	23	5
Jeśli członek rodziny jest rozhisteryzowany	4	1	3	2	7	1
W przypadku zdrady małżeńskiej	11	3	10	5	21	4
Inne - choroba psychiczna sprawcy przemocy	4	1	0	0	4	1
Nie ma żadnej sytuacji	254	81	135	73	389	78
Nie mam zdania	22	7	18	10	40	8

Ogólnie ujmując większość respondentów nie przyzwala i nie usprawiedliwia stosowania przemocy fizycznej w rodzinie. Tylko sporadycznie występuje przyzwolenie na takie sytuacje. Ci, którzy przejawiają takowe przyzwolenie w tym względzie, najczęściej dopuszczają przemoc wobec samego agresora.

Spółeczna aprobata, przyzwolenie na stosowanie przemocy, ujawnia się w powszechnie panujących mitach, stereotypach dotyczących przemocy. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) wskazuje iż „wszystkie mity przekonują o słuszności braku reakcji ze strony świadków przemocy, ofiary zmuszają do milczenia, a sprawców utwierdzają w przekonaniu o bezkarności ich czynów” (*Mity i stereotypy na temat przemocy*, www.parpa.pl).

Mity zniekształcają zarówno zakres jak i samo zjawisko przemocy, ponadto minimalizują problem, utrudniają reakcję świadków, przenoszą odpowiedzialność, usprawiedliwiają sprawców.

Badanych respondentów Miasta i Gminy Lesko poproszono o ustosunkowanie się do wybranych, obiegowych i stereotypowych opinii na temat przemocy domowej. Mieli oni przy każdej wskazać, czy zgadzają się z danym stwierdzeniem czy też nie (ankietowani mogli udzielić odpowiedzi „tak”, „nie” lub „nie wiem” (zob. wzór ankiety nr 1, pyt. 6). Pytanie to pozwoli bliżej poznać postawy badanych (w tym także postawy przyzwolenia) wobec stosowania przemocy w rodzinie.

Pierwsze wybrane stwierdzenie dotyczyło tego, iż przemoc domowa występuje jedynie w rodzinach z marginesu społecznego. Tak uważa co 10 mieszkańców gminy. Z tym stwierdzeniem nie zgadza się natomiast 8 na 10 respondentów, zarówno kobiet jak i mężczyzn.

Kolejny stereotyp dotyczył „winy” ofiary przemocy domowej („*Jeśli kobieta jest bita, to znaczy, że zasłużyła sobie na takie traktowanie*”). Stwierdzenie to nie rzadko jest utrwalane przez same ofiary przemocy, które posiadają poczucie winy. Aprobata takiego stwierdzenia, „zmywa” winę z sprawcy przemocy, przenosi poczucie odpowiedzialności na sama ofiarę. Jednak badania ankietowe wykazały, iż zdecydowana większość mieszkańców nie zgadza się z tym przekonaniem (90%), a podziela je jedynie 4% respondentów.

Danie dziecku „klapsa” za formę przemocy jest uważane jedynie przez 34% badanych mieszkańców (tabela nr 4). Jednak 89% badanych, nie akceptuje „bicia” jako formy wychowawczej. Stwierdzenie, iż „*dzieci należy bić aby "wyszły" na ludzi*” podziela 3% respondentów.

W opinii społecznej funkcjonuje stereotyp zakładający, że „*gdyby ofiara naprawdę cierpiała odeszłaby od sprawcy*”. Ustosunkowanie się do tego stereotypu budziło największe wątpliwości. Co trzeci mieszkaniec nie umiał się ustosunkować do tego stwierdzenia. Stereotyp ten uzyskał 27% wskazań twierdzących. Zmienna płeć warunkowała nieco odpowiedzi. Prawie co druga kobieta nie uznaje tego stereotypu, natomiast mężczyzna co trzeci (tabela nr 7). Ogólnie rzecz ujmując większość mieszkańców nie aprobuje występujących w społeczeństwie przekonań dotyczących przemocy w rodzinie.

Tabela 7 Stereotypy nt. przemocy w rodzinie a przekonania badanych mieszkańców gminy (dane w procentach)

Stereotypy	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem N=500		
	tak	nie	tak	nie	tak	nie	nie wiem
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego	12	81	9	77	11	80	9
Jeśli kobieta jest bita, to znaczy, że zasłużyła sobie na takie traktowanie	3	90	4	90	4	90	7
Dzieci należy bić aby "wyszły" na ludzi	3	91	3	85	3	89	8
Gdyby ofiara naprawdę cierpiała odeszłaby od sprawcy	25	45	31	35	27	41	32

Podsumowując, poruszone zagadnienia dotyczące przemocy w rodzinie wskazują dużą świadomość mieszkańców Miasta i Gminy Lesko nt. tego zjawiska. Opinie i wypowiedzi respondentów świadczą o zainteresowaniu i zaobserwowaniu przemocy domowej w swoim środowisku. Co czwarty mieszkaniec wskazuje iż zakres występowania jest bardzo duży lub dość duży.

Ważnym jest fakt, iż respondenci identyfikują przemoc nie tylko z fizycznym użyciem siły (bicie, szarpanie itp.) ale i grożeniem. Podkreślają fakt występowania przemocy psychicznej, ekonomicznej, seksualnej, zaniedbania dziecka.

Badania wskazują także na dość dużą świadomość mieszkańców na temat uwarunkowań przemocy domowej. Najczęściej wskazuje się „nadużywanie alkoholu” przez oprawcę czy też agresywne usposobienie. Mieszkańcy podkreślają również chorobę psychiczną, doświadczenie przemocy w dzieciństwie jako przyczyny agresywnych zachowań.

Większość respondentów nie usprawiedliwia stosowania przemocy wobec najbliższych, uznając że nie ma takich sytuacji które mogły by ją usprawiedliwić. Ponadto większość respondentów neguje stereotypy dotyczące tego zjawiska.

3.2 Przemoc w rodzinach badanych i w najbliższym otoczeniu

W tej części badania, analizie zostały poddane wyniki badań ankietowych dotyczące bezpośrednich doświadczeń z przemocą w rodzinie i najbliższym otoczeniu sąsiedzkim. Zostanie przedstawiona również charakterystyka ofiar przemocy.

Ankietowanym zadano następujące pytania:

- *Czy w okresie ostatnich 5 lat ktoś z członków rodziny lub inna osoba wspólnie mieszkająca uderzyła Pana(iq)?*
- *Kto z członków rodziny lub innych osób wspólnie zamieszkałych uderzył Pana(iq)?*
- *Czy w okresie ostatnich 5 lat ktoś z członków rodziny lub inna osoba wspólnie mieszkająca w wulgarny sposób wyzywała Pana(iq)?*
- *Kto z członków rodziny lub innych osób wspólnie zamieszkałych wulgarnie wyzywał Pana(iq)?*
- *Czy w okresie ostatnich 5 lat ktoś z członków rodziny lub inna osoba wspólnie mieszkająca groziła np. pobiciem lub w inny sposób próbowała zastraszyć Pana(iq)?*
- *Kto z członków rodziny (lub innych osób wspólnie zamieszkałych) groził, próbował Pana(iq) zastraszyć?*
- *Czy w okresie ostatnich 5 lat doświadczył(a) Pan(i) innych form przemocy od bicia, wyzywania, zastraszania, grożenia ze strony członka rodziny (lub innej osoby wspólnie mieszkającej)?*
- *Czy w okresie ostatnich 5 lat, ktoś spośród członków Pana(i) rodziny (lub innych osób wspólnie zamieszkałych) doświadczył przemocy domowej?*
- *Czy w związku z doświadczeniem przemocy domowej szukał(a) Pan(i) pomocy?*
- *Czy uzyskał(a) Pan(i) od tych osób lub instytucji pomoc zgodnie z Pana(i) oczekiwaniami?*
- *Czy w Pana(i) najbliższym sąsiedztwie są rodziny, w których występuje przemoc?*
- *Czy w jakikolwiek sposób próbował(a) Pan(i) pomóc tej/tym rodzinie/rodzinom?*

Badanym postawiono szereg pytań odnośnie tego, czy w okresie ostatnich pięciu lat poprzedzających badania osobiście doświadczyli przemocy ze strony członka rodziny, jak również, kto był sprawcą przemocy oraz jak często dochodziło do takich zdarzeń. Pytano także, czy akty agresji kierowane były wobec innych osób zamieszkałych wspólnie z respondentem, oraz czy w związku z przemocą domową ankietowani szukali pomocy, wsparcia, a jeśli tak, to w jakich instytucjach oraz czy udzielona im pomoc była zgodna z ich oczekiwaniami. Badanych pytano także o przemoc domową występującą w najbliższym otoczeniu sąsiedzkiem oraz czy w związku z zaistnieniem takich zdarzeń, próbowali pomoc (oraz w jaki sposób) rodzinom dotkniętym przemocą w sąsiedztwie.

Pierwsze pytanie w tej części ankiety dotyczyło doświadczenia przez respondenta w okresie ostatnich pięciu lat przemocy fizycznej (uderzenie, bicie) ze strony członka rodziny lub innej osoby wspólnie zamieszkującej. Wyniki zostały przedstawione w tabeli nr 8.

Badania odnośnie tego zjawiska wskazują, iż zdecydowana większość nie doświadczyła przemocy fizycznej w takiej formie (92%). Wskazują tak zarówno kobiety jak i mężczyźni. Co dwunasty respondent (8% ogółu badanych) wskazywał, iż doznał ze strony osoby najbliższej tej formy przemocy. Połowa tych respondentów- jeden raz w okresie ostatnich trzech lat (4% ogółu badanych). Płeć nie warunkowała częstotliwości stosowania wobec niej przemocy.

Tabela 8 Czynna przemoc fizyczna (uderzenie, bicie) w rodzinach wobec badanych mieszkańców gminy w okresie ostatnich pięciu lat

Częstotliwość występowania	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem N=500	
	N	%	N	%	N	%
Nie	289	92	170	92	459	92
Jeden raz	11	3	9	5	20	4
Kilka razy	12	4	5	3	17	3
Wiele razy	2	1	1	1	3	1
Inaczej	1	0	0	0	1	0

Kim byli sprawcy czynnej przemocy fizycznej? W poniższej tabeli (nr 9) zestawiono wyłącznie odpowiedzi respondentów, którzy deklaruowali, iż w okresie ostatnich pięciu lat przynajmniej raz doświadczyli przemocy fizycznej ze strony członka rodziny lub innej osoby wspólnie zamieszkującej.

Ponad połowę sprawców przemocy stosowanej wobec kobiet stanowią ich mężowie (54%). Ponad ¼ kobiet- ofiar, doznała przemocy od swojego ojca, co ósma od matki. Co piąta kobieta doświadczyła przemocy od osoby spoza rodziny. Wobec mężczyzn przemoc stosowali najczęściej ojcowie (33%). Co 5 mężczyzn był bity przez matkę, co piąty przez żonę i dorosłe dziecko.

Tabela 9 Sprawcy czynnej przemocy fizycznej w rodzinie wobec badanych mieszkańców gminy

Sprawca przemocy	Kobiety N=26		mężczyźni N=15		Ogółem N= 41	
	N	%	N	%	N	%
Mąż/zona	14	54	3	20	17	41
Ojciec	7	27	5	33	12	29
Matka	3	12	3	20	6	15
Dorosłe dziecko	1	4	3	20	4	10
Niepełnoletnie dziecko	1	4	2	13	3	7
Konkubent/konkubina/partner	2	8	2	13	4	10
Inne*	5	19	-	-	5	12

*były mąż, sąsiad, współlokator,

** odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi (sprawców)

Do badań za wskaźnik biernej przemocy fizycznej uznano tzw. „groźenie pobiciem”, jednak w ankiecie doprecyzowano, że może chodzić także o „inne formy zastraszenia”. Bierna przemoc fizyczna wystąpiła u 10% badanych respondentów. 4% respondentów doświadczyło groźenia przynajmniej kilka razy. Tak, się stało u trzy razy większej ilości kobiet niż mężczyzn (K-6%, M-2%). Częstszymi ofiarami tej formy przemocy były kobiety. Dane w tabeli poniżej (nr 10).

Tabela 10 Bierna przemoc fizyczna (groźenie pobiciem lub inne formy zastraszenia) w rodzinach wobec badanych mieszkańców gminy w okresie ostatnich pięciu lat

Częstotliwość występowania	kobiety N=315		mężczyźni N=185		Ogółem N=500	
	N	%	N	%	N	%
nie	279	89	174	94	453	90
jeden raz	6	2	3	2	9	2
kilka razy	18	6	4	2	22	4
wiele razy	10	3	3	2	13	3
inaczej	2	1	1	1	3	1
ogółem	315	100	185	100	500	100

W tej formie przemocy domowej (bierna – fizyczna) występuje również zróżnicowanie ze względu na płeć ofiary. Najczęstszymi sprawcami przemocy w formie biernej wobec kobiet byli ich partnerzy życiowi. Stanowią oni ponad połowę (57%). Duży odsetek stanowią inne niewymienione w ankiecie osoby (tj. 19%). Respondentki wskazały: *wnuki, babcie, partnera, znajomego*. Wobec mężczyzn formę przemocy biernej fizycznej zastosowała co szósta partnerka. W co trzecim przypadku był to ojciec. 1/3 sprawców takiej przemocy to dorosłe dzieci. W co piątym przypadku była to matka.

Tabela 11 Sprawcy biernej przemocy fizycznej w rodzinie wobec badanych mieszkańców gminy

Sprawca przemocy	Kobiety N=37	Mężczyźni N=13	Ogółem N= 50
------------------	--------------	----------------	--------------

	N	%	N	%	N	%
maż/żona	21	57	2	15	25	50
ojciec	3	8	4	31	6	12
matka	3	8	3	23	7	14
dorośle dziecko	2	5	4	31	2	4
niepełnoletnie dziecko	-	-	-	-	-	-
konkubent/konkubina	1	3	-	-	1	2
inni członkowie rodziny (bliższej/dalszej)	7	19	-	-	7	14

*odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi (sprawców)

W badaniach za wskaźnik przemocy psychicznej przyjęto „wulgarne wyzwiska”. Dotykają one 15% ogółu badanych mieszkańców. W rozróżnieniu na płeć, kobiety są częstszymi ofiarami przemocy psychicznej. Stanowią one 19%, natomiast mężczyźni 10 %. Ponadto jeśli występowała taka forma przemocy, to zdarzyła się kilka lub wiele razy.

Tabela 12 Przemoc psychiczna (wulgarne wyzwiska) w rodzinach wobec badanych mieszkańców gminy w okresie ostatnich pięciu lat

Częstotliwość występowania	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem N=500	
	N	%	N	%	N	%
nie	257	81	168	90	425	85
jeden raz	5	2	9	5	14	3
kilka razy	32	10	5	3	37	7
wiele razy	21	7	3	2	24	5
inaczej	-	-	-	-	-	-

Przemoc psychiczną najczęściej stosują małżonkowie (45%). Połowę sprawców przemocy psychicznej wobec kobiet stanowią partnerzy. Sprawcami przemocy psychicznej kierowanej w stronę kobiet są najczęściej ich mężowie. Prawie co piąta kobieta jest ofiarą swojego ojca. Wobec co czternastej kobiety przemoc taką stosuje matka. Nieco różni się opis sprawców przemocy psychicznej wobec mężczyzn. Oprawcą jest tutaj 29% partnerek życiowych. Po 18% rozkładają się odpowiedzi: dorosłe dziecko, niepełnoletnie, oraz ojciec.

Tabela 13 Sprawcy przemocy psychicznej w rodzinie wobec badanych mieszkańców gminy

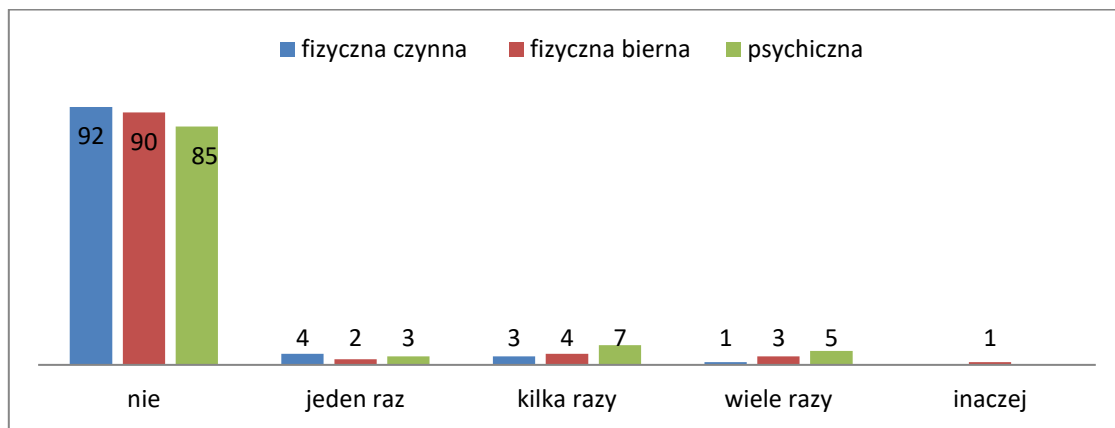
	Kobiety N=60		Mężczyźni N=17		Ogółem N=77	
	N	%	N	%	N	%
Maż/zona	30	50	5	29	35	45
Ojciec	11	18	3	18	14	18
Matka	4	7	-	-	4	5
Dorosłe dziecko	3	5	3	18	6	8
Niepełnoletnie dziecko	2	3	3	18	5	6
Konkubent/konkubina	1	2	-	-	1	1
Inne*	5	8	3	18	12	16
Brak odpowiedzi	3	5	-	-	3	4
Partner	2	3	-	-	2	3
Rodzeństwo	1	2	-	-	1	1
Wnuczek	1	2	-	-	-	-

* sąsiad/sąsiadka, zięć, szwagier, babcia, wujek

**odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi (sprawców)

Najczęstszą deklarowaną formą przemocy, występującą wśród mieszkańców gminy jest przemoc psychiczna 15%. Stosowana jest ona kilkakrotnie lub wiele razy (patrz wykres 6).

Wykres 6 Formy przemocy a częstotliwość ich występowania

*wartości podane w procentach

Badani respondenci mieli możliwość, wskazać inne nie wymienione formy stosowanej przemocy. Tylko 6% badanych samodzielnie wymieniło formy przemocy. 4% to psychiczne znęcanie się, szantaż, krzyki, awantury, wyzwiska. 2% to przemoc seksualna i ekonomiczna. Sprawcami byli najczęściej małżonkowie. Wśród kobiet co piąta była ofiarą ojca. Mężczyźni również wskazali na występowanie przemocy psychicznej innej niż grożenie, a jej sprawcami były dzieci, ojcowie, oraz małżonki.

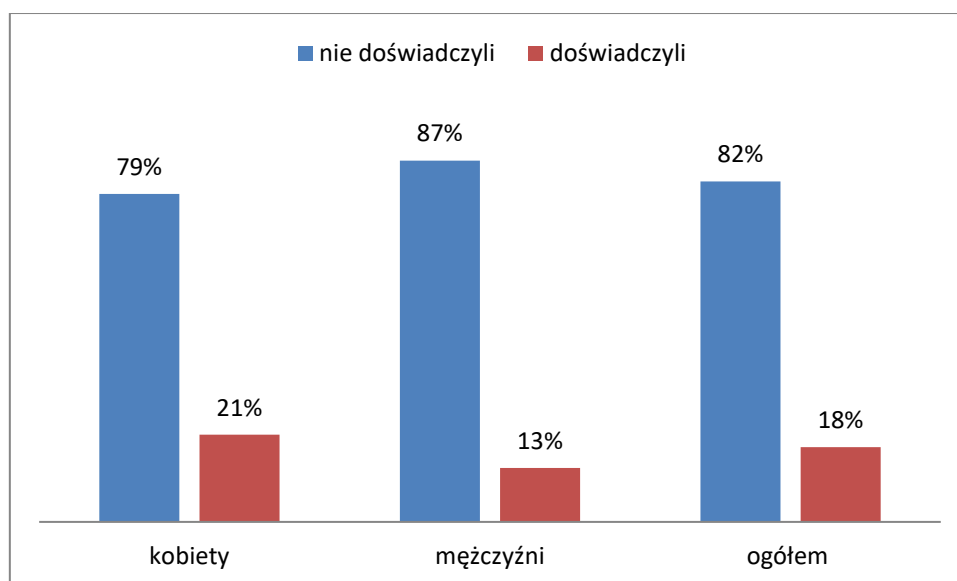
Tabela 14 Inne formy przemocy w rodzinach wobec badanych mieszkańców gminy w okresie ostatnich pięciu lat

Odpowiedzi badanych:	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem N=500	
	N	%	N	%	N	%
nie	295	94	177	96	473	94
tak - psychiczna (szantaż, krzyki, awantury, zastraszanie, presja)	11	3	8	4	19	4
tak - seksualna	2	1	-	-	2	0,5
tak - ekonomiczna	5	2	-	-	5	2
tak- fizyczna (bójki, bicie, drapanie itp.)	2	1	-	-	2	0,5
Kto był sprawcą?						
Sprawcy:	N=20		N=8		N=28	
mąż/żona	12	60	2	25	14	50
matka	2	10	-	-	2	7
ojciec	4	20	3	38	7	25
dziecko	-	-	3	38	3	11
konkubent/ka/ partner	2	10	-	-	2	7

Poniżej szczegółowej analizie zostaną poddane wyniki badań ankietowych ze szczególnym uwzględnieniem grupy respondentów dotkniętych przemocą. Ta część została opracowana na podstawie pytań od 7-13 ankiety (pytań związanych z doświadczeniem przemocy w rodzinie). Jeśli w co najmniej jednym z nich respondent wskazał iż przynajmniej raz zastosowana była wobec niego przemoc, został uznany za ofiarę przemocy domowej.

Badania wykazały, iż na terenie Miasta i Gminy Lesko przemocy w rodzinie doświadczyło (przynajmniej jednej z form) w okresie ostatnich pięciu latach 89 ankietowanych, co stanowi 18% ogółu. Wśród kobiet – 65 osób (a więc 21% ogółu z nich), zaś wśród mężczyzn 24 osób (tj. 13%). (zob. wykres 7)

Wykres 7 Osoby z rodzin dotkniętych przemocą domową wśród ogółu ankietowanych mieszkańców, wg płci

Ofiarami przemocy w rodzinie (zob. tabela 15) najczęściej są osoby stosunkowo młode, tj. w wieku 18-29 lat. Stanowią oni 31% ogółu respondentów, którzy doświadczyli przemocy. Kolejną grupę, stanowią osoby w wieku 50-59 – (18%) oraz 30-39 lat (17%). Najrzadziej przemocy ze strony osób najbliższych doświadczały osoby powyżej 70 roku życia – 7%.

Wśród grupy osób 18-39 lat częściej ofiarami przemocy są mężczyźni (59%). Natomiast w pozostałych kategoriach doświadczenie przemocy częściej deklarowały kobiety.

Tabela 15 Ofiary przemocy domowej wśród badanych mieszkańców gminy ze względu na płeć i wiek

Płeć \ Wiek	Kobiety N=65		Mężczyźni N=24		Ogółem N=89	
	N	%	N	%	N	%
18-29 lat	19	29	9	38	28	31
30-39 lat	10	15	5	21	15	17
40-49 lat	9	14	3	13	12	13
50-59 lat	13	20	3	13	16	18
60-69 lat	11	17	1	4	12	13
70 i więcej	3	5	3	13	6	7

Ze względu na stan cywilny, najczęściej ofiarą przemocy domowej są osoby pozostające w związku małżeńskim. Stanowią one 54 % ogółu respondentów. Zarówno kobiety jak i mężczyźni najczęściej doznają przemocy od swoich małżonków. W stanie wolnym jako kawaler, mężczyźni są dwukrotnie częściej (29%) niż panny ofiarami (15%) przemocy. W związkach konkubenckich przemocy doświadcza 9% ogółu ofiar przemocy

Tabela 16 Ofiary przemocy domowej wśród badanych mieszkańców gminy ze względu na płeć i stan cywilny

Płeć \ Stan cywilny	Kobiety N=65		Mężczyźni N=24		Ogółem N=89	
	N	%	N	%	N	%
żonaty/zamężna	37	57	11	46	48	54
kawaler/panna	10	15	7	29	17	19
separacja	4	6	1	4	5	6
rozwódziona(a)	3	5	1	4	4	4
konkubinat	6	9	2	8	8	9
wdowiec/wdowa	5	8	2	8	7	8

Badania wykazały także, że najczęściej ofiarami przemocy domowej są osoby legitymujące się wykształceniem średnim (35%), a rzadziej - zawodowym (24%). Co czwarta ofiara przemocy posiada wykształcenie wyższe (25%), taki sam odsetek kobiet i mężczyzn.

Najczęściej wśród kobiet ofiary przemocy deklarują średnie wykształcenie (38%), natomiast wśród mężczyzn są to osoby z wykształceniem zawodowym (36%).

Tabela 17 Ofiary przemocy domowej wśród badanych mieszkańców gminy ze względu na płeć i poziom wykształcenia

Płeć \ Wykształcenie	Kobiety N=65		Mężczyźni N=24		Ogółem N=89	
	N	%	N	%	N	%
wyższe	16	25	6	25	22	25
policealne	1	2	1	4	2	2
średnie	25	38	6	25	31	35
zawodowe	14	22	7	29	21	24
gimnazjalne	1	2	2	8	3	3
podstawowe	8	12	2	8	10	11
inne	-	-	-	-	-	-

Aktywność zawodowa w minimalnym stopniu wpływa na doświadczanie przemocy domowej. Zarówno co czwarta ofiara przemocy domowej to osoba aktywna zawodowo, jak i bezrobotna. Emeryci i renciści stanowią 27% badanych ofiar przemocy. Wśród mężczyzn studenci-ofiary przemocy domowej stanowią dwa razy większy odsetek niż kobiety. Wśród kobiet, pracujące dorywczo stanowią 15%, u mężczyzn bez stałego zatrudnienia 8%. Tak więc ofiarami przemocy domowej są najczęściej osoby nie pracujące zawodowo – 74% (pracujący dorywczo, bezrobotni, emeryci). (Patrz tabela nr 18).

Tabela 18 Ofiary przemocy domowej wśród badanych mieszkańców gminy ze względu na płeć i status społeczno-zawodowy

Płeć Sytuacja zawodowa	Kobiety N=65		Mężczyźni N=24		Ogółem N=89	
	N	%	N	%	N	%
Praca Zawodowa	17	26	6	25	23	26
Praca Dorywcza	10	15	2	8	12	13
Bezrobotny(a)	16	25	6	25	22	25
Emeryt/Rencista	18	28	6	25	24	27
Student/Uczeń	3	5	3	13	6	7
Inne	1	2	1	4	2	2

Z deklaracji badanych wynika także, że przemocy ze strony członka rodziny lub innej wspólnie zamieszkującej osoby doświadczył ponadto częściej niż co trzeci mieszkaniec miejscowości Manastarzec. Druga pod względem ilości ofiar przemocy miejscowość to Średnia Wieś. Kolejne miejscowości z wysokim, takim samym odsetkiem, osób dotkniętych przemocą w rodzinie to Bachława, Bezmiechowa Dolna, Bezmiechowa Górna, Dziurdziów, Łukawica (30%). W Lesku osób dotkniętych przemocą występuje 12%. Przemoc nie występuje w miejscowości Postolów.

Tabela 19 Deklaracje badanych dotyczące doświadczenia przemocy domowej w okresie ostatnich pięciu lat wg miejsca zamieszkania

Deklaracje respondentów Miasto/sołectwo	doświadczyli przemocy		nie doświadczyli przemocy		N przebadanych mieszkańców z każdej miejscowości
	N	%	N	%	
Manastarzec	8	38	13	62	21
Średnia Wieś	13	35	24	65	37
Bachława	3	30	7	70	10
Bezmiechowa Dolna	3	30	7	70	10
Bezmiechowa Górna	3	30	7	70	10
Dziurdziów	3	30	7	70	10
Łukawica	6	30	14	70	20
Hoczew	7	23	23	77	30
Łączki	4	20	16	80	20
Huzele	3	16	16	84	19
Glinne	2	13	13	87	15
Lesko	31	12	223	88	254
Weremień	1	10	9	90	10
Jankowce	2	8	22	92	24
Postolów	-	-	10	100	10

Biorąc pod uwagę liczbę posiadanego przez respondentów potomstwa, warto zauważyć, że najczęściej, chociaż z niewielką przewagą punktową ofiarami przemocy są osoby nie posiadające dzieci (26%). Zdecydowanie więcej mężczyzn niż kobiet nie posiada potomstwa (42%). Jednak w ogólnym zestawieniu to osoby posiadające dzieci (bez względu na ich liczbę) istotnie częściej są ofiarami przemocy domowej. Stanowią one 75% ofiar przemocy. Kobiety posiadające potomstwo stanowią 80%, a mężczyźni 58%.

Tabela 20 Ofiary przemocy domowej wśród badanych mieszkańców gminy ze względu na płeć i liczbę potomstwa

Płeć Liczba dzieci	Kobiety N=65		Mężczyźni N=24		Ogółem N=89	
	N	%	N	%	N	%
brak	13	20	10	42	23	26
jedno	16	25	5	21	21	24
dwoje	18	28	4	17	22	25
troje	15	23	2	8	17	19
czworo lub więcej	3	5	3	13	6	7

Ofiary przemocy to osoby najczęściej pozostające w związku małżeńskim. To osoby stosunkowo młode. Legitymujące się wykształceniem średnim lub zawodowym, pracujące zawodowo lub dorywczo. Częściej ofiarami przemocy są kobiety niż mężczyźni. Zdecydowana większość ofiar posiada dzieci.

Warto podkreślić fakt ofiar zapomnianych tj. małoletnich dzieci. Skoro większość ofiar przemocy posiada dzieci (74%), to są one również nie bezpośrednimi ofiarami przemocy. Jako świadkowie stosowanej przemocy wobec rodzica, odczuwają na sobie jej wpływ. Negatywne zachowania mają duże znaczenie w okresie dorastania dziecka.

Biorąc pod uwagę fakt, iż ofiarami przemocy są osoby posiadające dzieci zapytano również o to czy inne osoby w rodzinie doświadczyły aktów przemocy w okresie ostatnich 5 latach. Pytanie to skierowane zostało do wszystkich respondentów, bez względu na ich wcześniejsze deklaracje.

Co dwudziesty respondent deklaruje, iż w jego rodzinie są osoby dotknięte przemocą. Deklaruje tak 2 razy więcej kobiet niż mężczyzn. Dzieci są najczęstszymi ofiarami i stanowią 40%. Jednakże obecność przemocy w domu wobec innych członków rodziny wskazywali niemal wyłącznie ci ankietowani, którzy przemocy doświadczyli osobiście. Kobiety częściej wskazują dzieci jako ofiary przemocy, mężczyźni natomiast oprócz dzieci, członków dalszej rodziny. Co ciekawe płeć męska wskazuje również żony jako ofiary.

Tabela 21 Członkowie rodziny jako ofiary przemocy domowej wg wskazań badanych mieszkańców gminy

Odpowiedzi badanych:	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
nie	294	93	179	97	473	95
tak	21	7	6	3	27	5
inne osoby w rodzinie dotknięte przemocą						
	N=21		N=6		N=37	
dzieci/dziecko	9	43	2	33	11	41
teściowa	-	-	-	-	-	-
rodzeństwo	4	19	-	-	4	15
synowa	1	5	-	-	1	4
rodzice/rodzic	-	-	-	-	-	-
cała rodzina	-	-	-	-	-	-
matka	2	10	-	-	2	7
członek dalszej rodziny	-	-	2	33	2	7
żona	-	-	1	17	1	4
siostra mamy	1	5	-	-	1	4
bratowa	1	5	-	-	1	4
wnuk/i	2	10	1	17	3	11
ciocia	1	5	-	-	1	4

* Odpowiedzi w części dt. ofiar przemocy nie sumują się do 100%, gdyż respondenci mogli wskazywać więcej niż jedną odpowiedź

Wymagającym uwagi zagadnieniem jest poszukiwanie wsparcia przez ofiary przemocy domowej. Czy mieszkańcy gminy, którzy doświadczyli przemocy domowej zwracali się do innych o pomoc i rozwiązanie trudnej sytuacji.

Na pytanie: *czy w związku z doświadczeniem przemocy domowej szukał(a) Pan(i) pomoc*, pozytywnie odpowiedziało 9% ogółu badanych. Co dwudziesta osoba zadeklarowała iż nie poszukiwała pomocy. Z pośród osób dotkniętych przemocą w rodzinie prawie połowa poszukiwała pomocy (48% - tj. 43 os. na 89 os.). Częściej pomocy w związku z przemocą w rodzinie poszukiwały kobiety (50%) niż mężczyźni (jedynie 40%). Na policję zgłosił się taki sam odsetek kobiet co mężczyzn 13%. Kobiety wskazały inne niż wymienione w ankiecie źródła pomocy: przyjaciółkę, prokuraturę, pedagoga szkolnego. Ankietowani nie szukali pomocy w sądzie, pomocy społecznej. Na policję zgłosiło się 13% dotkniętych przemocą.

Tabela 22. Źródła poszukiwanej pomocy w związku z doświadczeniem przez badanych przemocy domowej

Odpowiedzi badanych:	kobiety N=315		mężczyźni N=185		ogółem	
	N	%	N	%	N	%
nie dotyczy	260	83	170	92	430	86
tak	32	10	11	6	43	9
nigdzie	23	7	4	2	27	5
	N=32		N=11		N=43	
w najbliższej rodzinie	16	50	6	40	22	47
wśród sąsiadów	-	-	1	7	1	2
u księdza	1	3	-	-	1	2
na policji	4	13	2	13	6	13
w sądzie	-	-	-	-	-	-
w pomocy społecznej	-	-	-	-	-	-
gdzieś indziej	5	16	1	7	6	13
inne*	6	19	1	7	7	15

*prokuratura, pedagog szkolny, przyjaciółka, rodzice

** odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi

Ankietowani, którzy szukali pomocy w rozwiązaniu swojej trudnej sytuacji jaką jest przemoc, mieli również odpowiedzieć czy udzielona im pomoc była zgodna z ich oczekiwaniami. Ponad połowa respondentów, którzy szukali pomocy odpowiedzieli na to pytanie (55%).

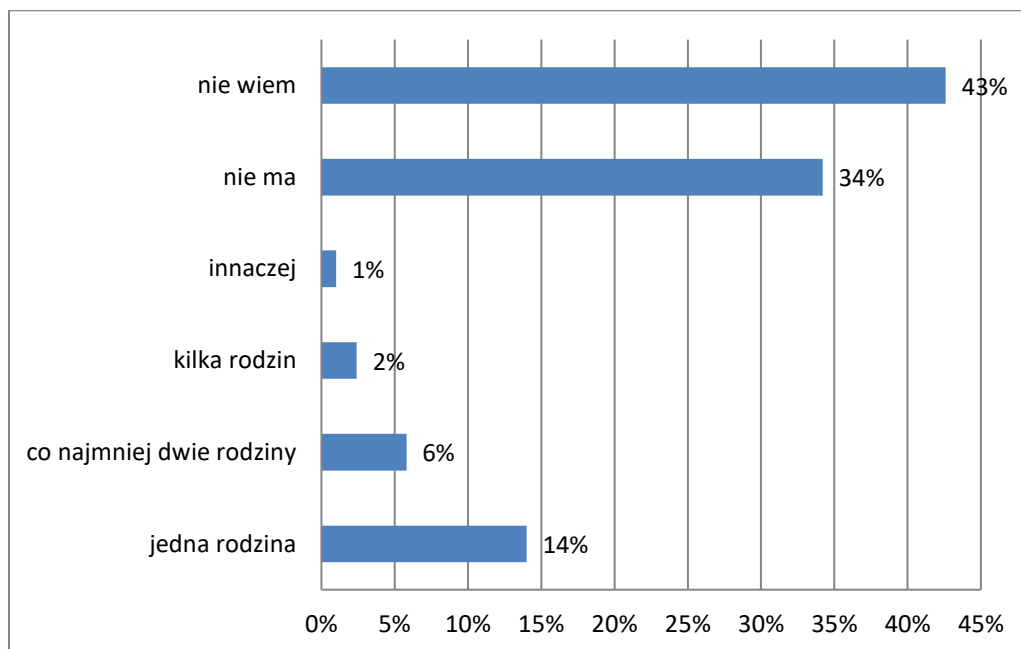
Osoby, które deklarowały, iż otrzymały zadowalającą pomoc stanowią 44%. Osoby te poszukiwały pomocy wśród rodziny, najbliższego otoczenia. Pozostałe osoby wskazują na to iż jej nie otrzymały, była krótkoterminowa, doraźna. Tylko jedna osoba wskazała iż nie otrzymała żadnej pomocy. Niektórzy respondenci oprócz, krótkich zwrotów opisali jaką otrzymali pomoc:

- *pomogło nam wiele osób z rodziny ze strony mamy babcie, dziadek, ciocie. Bardzo nam pomogli szczególnie wspierali w trudnych momentach .*
- *z siostrami uciekałyśmy z domu by znowu nie dostać od ojca np. pasem.*
- *od rodziny dostałam kilka dobrych rad, natomiast policja zabrała ojca lub brata na izbę wytrzeźwień.*
- *rodzina nie chciała być sprawcą rozpadu małżeństwa. Obiecała pomoc gdyby córka była zdecydowana.*
- *uznałam że musimy się dotrzeć że jesteśmy na początku drogi. Ale jest coraz gorzej. Mam męża tyrana.*
- *nie, mówili żeby go zostawić bo to jedyne wyjście. Dziecko musi mieć ojca.*
- *rodzina sugerowała mediację i łagodzenie konfliktu, mimo obietnic nie wiele się zmieniło.*
- *raczej informacje i pomoc były niewystarczające i ogólnikowe.*

W pierwszej części ankiety zapytano respondentów o skalę zjawiska przemocy w gminie. Co czwarty badany wskazał iż rodzin w których występuje przemoc jest bardzo dużo i dość dużo. Bardzo często postrzeganie większej społeczności lokalnej opisujemy przez pryzmat najbliższego otoczenia. Ile zatem występuje przemoc wg badanych w sąsiedztwie? I jaka jest na nią ewentualna reakcja, czy badani próbowali pomóc tym rodzinom?

Przemoc w najbliższym otoczeniu zadeklarowało 22% badanych. Nie wie co na ten temat myśleć 44%. Najczęściej w sąsiedztwie występuje jedna rodzina z problemem przemocy (14%), rzadziej dwie (6%). (Patrz wykres nr 8)

Wykres 8 Przemoc domowa w sąsiedztwie badanych mieszkańców gminy

Czy respondenci, którzy zaobserwowali przemoc w otoczeniu sąsiedzkim udzielili pomocy? Odpowiedzi na to pytanie innej niż definitywne „nie” udzieliło jedynie 28% respondentów (139 os. na 500 os.). Prawie połowa z tych ankietowanych udzieliła by pomocy jeśli by o nią poproszono. Ponad 1/4 woli się nie wtrącać, co piąta osoba nie wie jak udzielić pomocy. Jedynie 8% z tej grupy badanych, wskazało konkretną formę udzielenia wsparcia ofiarom przemocy (patrz tabela nr 23*inne).

Tabela 23 Pomoc udzielana przez badanych mieszkańców gminy rodzinom dotkniętym przemocą domową w najbliższym sąsiedztwie

Odpowiedzi badanych:	Kobiety N=96		Mężczyźni N=43		Ogółem N=139	
	N	%	N	%	N	%
jeśli tylko by mnie poproszono	48	50	13	30	61	44
wolę się nie wtrącać	21	22	16	37	37	27
nie wiem jak	18	19	9	21	27	19
tak- jakie? Patrz inne*	8	8	3	7	11	8
nie obchodzi mnie to	1	1	2	5	3	2
wezwanie policji, zgłoszenie na policji	-	-	-	-	-	-
upomnienie	-	-	-	-	-	-
tak - wskazanie gdzie można zwrócić się po pomoc	-	-	-	-	-	-

*rozmowa, prośba innych o pomoc, policja, ksiądz

3.3 Profilaktyka zjawiska przemocy domowej.

Cześć ta dotyczyła opinii i postulatów badanych mieszkańców odnośnie systemu profilaktyki zjawiska przemocy domowej. Respondentom zadano poniższe pytania:

- *Jak Pan(i) uważa, kto przede wszystkim powinien interweniować jeśli w jakiejś rodzinie występuje przemoc?*
- *Zalóżmy, że Pana(i) sąsiad pobił swoją żonę. Czy wiedząc o tym zdarzeniu złożył(a)by Pan(i) zawiadomienie na Policji bądź w innej instytucji?*
- *Jak wg Pana(i) należałoby postępować z osobą stosującą przemoc wobec członków rodziny?*
- *Jak wg Pan(i) należałoby pomagać ofiarom przemocy domowej?*
- *Jak ocenił(a)by Pan(i) działalność poszczególnych instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej na terenie Miasta i Gminy Lesko?*
- *Czy wg Pana(i) istnieją określone bariery utrudniające skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej na terenie Miasta i Gminy Lesko?*

Szczegółowej analizie poddane zostały więc m.in. poglądy badanych na temat „pierwszeństwa” interwencji poszczególnych instytucji (w tym także rodziny i środowiska sąsiedzkiego) w sytuacji uwikłania rodziny w przemoc. Ukazane zostaną postawy badanych w zakresie ich gotowości do włączania się i współpracy w zakresie profilaktyki zjawiska (mierzone gotowością do zgłaszania przypadków przemocy domowej w sąsiedztwie organom ścigania). Przeanalizowane zostały opinie na temat postulowanych sposobów pomocy rodzinom dotkniętym przemocą domową (zarówno jeśli chodzi o oddziaływanie wobec sprawców, jak też pomoc udzielaną poszkodowanym członkom rodziny) oraz postrzegane przez ankietowanych mieszkańców gminy bariery skutecznej profilaktyki zjawiska na poziomie lokalnym. Ukazane zostaną także poglądy na temat lokalnych instytucji tzw. „pierwszej pomocy” poszkodowanym w zakresie oceny ich działań na rzecz rodzin uwikłanych i zagrożonych przemocą domową.

Jeden z najczęściej występujących stereotypów wskazuje na to, iż „przemoc w rodzinie to prywatna sprawa nikt nie powinien się wtrącać” (www.parpa.pl). Oznacza on nie tylko postrzeganie charakteru zjawiska, ale wskazuje również na brak możliwości jego eliminowania. Ponad połowa badanych mieszkańców Miasta i Gminy Lesko uważa, iż instytucją, którą przede wszystkim powinna interesować przemoc w rodzinie jest policja. Uważają tak zarówno mężczyźni jak i kobiety. Prawie co trzeci badany twierdzi, iż każda osoba która wie o występowaniu przemocy w rodzinie powinna być zainteresowana tym faktem. Kobiety wskazują tak częściej niż mężczyźni. Pomoc społeczna jako instytucja wspierająca rodziny z problemem przemocy jest wskazywana przez co piątą osobę. Również prawie co piąty respondent (tj. 18%) jest przekonany, że instytucją „pierwszej pomocy” powinna być najbliższa rodzina. Twierdzi tak co szóstą kobietą i co piątą mężczyzną. Zaledwie 4 respondentów

stwierdza iż nikt nie powinien się wtrąć w sprawy rodziny. Świadomość mieszkańców gminy na temat udzielania pomocy ofiarom wskazuje na inne przekonanie niż to stereotypowe. (Zobacz tabela nr 24)

Tabela 24 Instytucje „pierwszej pomocy” dla rodzin dotkniętych przemocą domową wg badanych mieszkańców gminy

Odpowiedzi badanych:	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem N=500	
	N	%	N	%	N	%
policja	192	61	119	64	311	62
sąd, kurator sądowy	38	12	33	18	71	14
pomoc społeczna	59	19	36	19	95	19
organizacje społeczne	20	6	13	7	33	7
rodzina	48	15	40	22	88	18
sąsiedzi	37	12	26	14	63	13
osoby duchowne	5	2	5	3	10	2
każdy	97	31	41	22	138	28
inni*	4	1	1	1	5	1
nikt nie powinien się wtrącać	1	0	3	2	4	1
trudno powiedzieć	26	8	16	9	42	8

*telefon zaufania, proboszcz, osoby które mają wpływ na sprawcę- jego rodzina, koledzy, nie ma skutecznej metody, wszyscy

** odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ respondent mógł wskazać dwie odpowiedzi

Jakie zachowania przejawiają mieszkańcy gminy względem zachowań patologicznych? Literatura przedmiotu wskazuje, iż wiele osób pomimo tego że są świadkami przemocy nie reaguje i nie podejmuje działań mających na celu udzielenia pomocy ofierze. Sąsiedzi wiedząc o występowaniu przemocy za ścianą są obojętni i nie wykazują zainteresowania. Przyczyny takich zachowań są różne. Najczęściej to strach, poczucie winy, wstyd, obawa przed zignorowaniem zgłoszenie przez instytucje, niechęć do składania zeznań.

W niniejszych badaniach postawy mierzono prosząc respondentów o deklarację, jak postąpiliby wiedząc, że ich sąsiad pobił swoją żonę. Czy złożyliby stosowane zawiadomienie na policji lub w innej instytucji? Takie pytanie pozwoliło ustalić, jak najprawdopodobniej zachowaliby się respondenci w takiej sytuacji. Należy pamiętać o tym, iż jest to sytuacja hipotetyczna. Prawie połowa respondentów uważa, iż pomoc jest obowiązkiem każdego (taki sam odsetek kobiet i mężczyzn). Pomoc udzielana w najbliższym otoczeniu przez każdego jest częściej wskazana, niż w pytaniu poprzednim (tabela nr 23%). Prawie co szósta osoba wskazała, że nie udzieliłaby pomocy ze względu na ofiarę, ponieważ nie chciałaby jej zaszkodzić. Tyle samo twierdzi że nie wiedziałby kto był naprawdę winny. 4% badanych twierdzi, iż nie udzieliłoby pomocy i nie zawiadomiło policji z obawy o zignorowanie zgłoszenia. Tak sądzi większy odsetek mężczyzn. W odpowiedziach „inne” badani

najczęściej wskazywali udzielanie pomocy poszkodowanym (najczęściej w przypadku poproszenia o nią przez nie same). Sądziła tak prawie co 10 kobieta, mężczyzna co dwudziesty.

Tabela 25 Gotowość badanych mieszkańców gminy do zgłaszania przypadków przemocy domowej w najbliższym otoczeniu

Odpowiedzi badanych:	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem N=500	
	N	%	N	%	N	%
Tak, gdyż jest to obowiązkiem każdego	138	44	82	44	220	44
Nie, gdyż nie wiadomo, kto był winny	74	23	42	23	116	23
Nie, z obawy, że sprawca będzie się na mnie mścić	42	13	20	11	62	12
Nie, z obawy, że policja zignoruje zgłoszenie	10	3	9	5	19	4
Nie, z obawy, że zaszkodzę ofierze	54	17	32	17	86	17
Nie - musiał(a)bym później chodzić po sądach	15	5	15	8	30	6
Inne*	27	9	9	5	36	7
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	-	-

**odp.: jeśli poszkodowana by sobie tego życzyła; porozmawiałbym z sąsiadem; jeżeli ta osoba zgłosiłaby się do mnie zadzwoniłabym po policję anonimowo; rozmowa z osobą pokrzywdzoną, poprosiłabym męża o pomoc, interwencję; trudno określić nie było takiej potrzeby nigdy nie musiałam się z tym zmierzyć; tak, jeżeli ofiara też złożyła zawiadomienie; jestem już za stara są młodszy sąsiedzi; nie bo bałabym się że ofiara zaprzeczy; tak, w przypadku gdybym była pewna że mąż znęca się nad żoną; tak, jeżeli była bym świadkiem tego widziałam to na własne oczy; sam internowałem; poszedłbym do nich i pokazałbym jak to jest podnieść rękę na słabszego; często nie wiadomo co zrobić,*

Nieodzownym elementem systemu przeciwdziałania przemocy domowej są działania instytucjonalne skierowane do rodziny uwikłanej w przemoc. Obejmują one zarówno oddziaływania wobec sprawców przemocy, jak też działania skierowane na pomoc osobom poszkodowanym przemocą.

W badaniach zmierzano do ustalenia, jakie są postulaty mieszkańców Miasta i Gminy Lesko w kwestii pomocy rodzinom uwikłanym w przemoc. Jak - w ich ocenie - należałoby postępować ze sprawcą przemocy domowej oraz jakiej pomocy należy udzielić ofiarom?

Większość ankietowanych (60%) uznaje, że przede wszystkim sprawcę przemocy domowej należy poddać specjalistycznej terapii odwykowej. Tak sądzi 64% mężczyzn, kobiet 57%. Prawie tyle samo uważa, że sprawcę należy wysłać na leczenie odwykowe (jeśli nadużywa alkoholu). Odpowiedzi te wiążą się z poglądami nt. uwarunkowań przemocy w rodzinie. Nadużywanie alkoholu jako najważniejsza z przyczyn wskazana została przez 56% respondentów.

Kobiety częściej niż mężczyźni uznają konieczność poddania sprawcy leczeniu odwykowemu bądź eksmitowaniu. Eksmitowanie z mieszkania za formę postępowania z sprawcami uznaje prawie co 3 badany. Co 10 wskazuje na umieszczenie sprawcy przemocy w zakładzie karnym.

Tabela 26 Postulaty badanych mieszkańców gminy odnośnie postępowania wobec sprawców przemocy domowej

Odpowiedzi badanych:	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem N=500	
	N	%	N	%	N	%
poddać specjalistycznej terapii	179	57	119	64	298	60
wysłać na leczenie odwykowe	193	61	100	54	293	59
eksmitować z mieszkania	94	30	52	28	146	29
umieścić w zakładzie karnym	34	11	15	8	49	10
nikt nie powinien się wtrącać	18	6	13	7	31	6
inne*	12	4	4	2	16	3

*zakaz zbliżania się do ofiary, zależy rodzaju przemocy, kara śmierci

**odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ respondent mógł wskazać dwie odpowiedzi

A jakie są postulaty badanych odnośnie pomocy udzielanej ofiarom przemocy domowej? Opinie badanych przedstawiono poniżej (nr 27). Ponad połowa mieszkańców Miasta i Gminy Lesko, wskazuje iż odizolowanie rodziny od sprawcy powinno być metodą pomocy poszkodowanym (58%). Porady psychologa jako formę wsparcia wskazało 30% respondentów. Wskazało tak więcej kobiet (31%) niż mężczyzn. Ważnym postulatem, jak wynika z przeglądu opinii badanych na temat pomocy ofiarom przemocy domowej, wydaje się być także udostępnienie sieci poradnictwa i informacji na temat możliwości uzyskania pomocy i instytucji tzw. „pomocowych” (40% badanych). Postulat ten wymienia częściej niż co trzecia kobieta (37%) i prawie co drugi mężczyzna (44%). Poradnictwo prawne, za ważną formę pomocy uznaje 15% respondentów, w tym częściej mężczyźni - 19%, kobiety 13%.

Tabela 27 Postulaty badanych mieszkańców gminy odnośnie pomocy udzielanej ofiarom przemocy domowej

Odpowiedzi badanych:	Kobiety N=315		Mężczyźni N=185		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
odizolować rodzinę od sprawcy	194	62	94	51	288	58
pomoc psychologiczna	98	31	52	28	150	30
pomoc finansowa	92	29	57	31	149	30
udzielić informacji o instytucjach pomocowych	118	37	82	44	200	40
pomoc prawna	41	13	36	19	77	15
jest to prywatna sprawa	7	2	2	1	9	2
inne (zakaz zbliżania się itp.)*	13	4	9	5	22	4

* eksmitować sprawcę a nie ofiarę, zamknąć w izolacji, zapewnić miejsce pracy kobiecie aby się uniezależniła.

** odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ respondent mógł wskazać dwie odpowiedzi

Pomoc udzielana rodzinom uwikłanym w przemoc będzie efektywna jeśli zapewnione zostaną nie tylko instytucjonalne możliwości jej świadczenia, ale przede wszystkim likwidacja ewentualnych barier tkwiących w środowisku lokalnym, w tym także tych związanych ze świadomością i postawami mieszkańców.

Za najważniejszą barierę skutecznej profilaktyki zjawiska przemocy domowej w Mieście i Gminie Lesko badani mieszkańcy uznają bierność samych poszkodowanych. Twierdzi tak $\frac{3}{4}$ respondentów. Drugą jeśli chodzi o częstotliwość wskazań i uznawaną przez większość respondentów (65%) barierą systemu profilaktyki zjawiska przemocy domowej jest brak reakcji i pomocy środowiska sąsiedzkiego.

W badaniach swoją osobę jako instytucje pomocy wskazało jedynie 28% respondentów (tabela nr 24). Przekłada się to na wskazane przez mieszkańców bariery. Brak gotowości sąsiedzkiej do udzielenia pomocy wskazało 65%. Mieszkańcy są zatem świadomi istoty wsparcia sąsiedzkiego, co niejednokrotnie jest pierwszą pomocą udzielaną osobie doświadczającej przemocy.

Tabela 28 Bariery profilaktyki zjawiska przemocy domowej w ocenie badanych mieszkańców gminy

Bariery profilaktyki	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem		
	tak	nie	tak	nie	tak	nie	nie wiem
Osoby poszkodowane są bierne, nie szukają pomocy	78%	10%	71%	11%	75%	10%	15%
Brak reakcji, interwencji sąsiedzkiej	66%	5%	63%	5%	65%	5%	30%
Brak pracy sprzyja szerzeniu się patologii	61%	7%	52%	8%	57%	7%	35%
Zbyt mało informacji, gdzie można uzyskać pomoc	53%	11%	53%	8%	53%	10%	37%
Brak dostatecznych działań, interwencji instytucji lokalnych	50%	6%	50%	8%	50%	7%	43%

*Dla zachowania przejrzystości w tabeli - w kolumnach, w których zestawiono opinie kobiet i mężczyzn zrezygnowano z wyszczególnienia odsetków procentowych dla odpowiedzi „nie wiem”, uwzględniono, je jednak w obliczeniach procentowych.

Ponad połowa mieszkańców uważa, iż brak pracy sprzyja szerzeniu się patologii. Kobiety twierdzą tak częściej niż mężczyźni. To stereotypowe przekonanie, upraszcza zjawisko przemocy, poprzez przeniesienie odpowiedzialności na czynniki obiektywne, zewnętrzne. Zarówno połowa mężczyzn jak i kobiet stwierdza, iż instytucje lokalne nie udzielają wystarczającej pomocy ofiarom przemocy. Brak interwencji oraz działań instytucji „pierwszej pomocy” nie uważa za barierę jedynie 7% badanych.

Jak zatem instytucje lokalne na terenie Miasta i Gminy Lesko są oceniane przez mieszkańców? (Patrz tabela nr 29). Ankietowani mieszkańcy (podobnie jak pracownicy instytucji lokalnych oceniając poszczególne formy pomocy rodzinom) mieli dokonać tej oceny przyporządkowując poszczególnym instytucjom określony stopień, w skali od 1 do 5, przy założeniu, że „5” oznacza ocenę najwyższą, zaś „1” – najniższą, natomiast „0” – że respondent nie wie o danej instytucji i jej działalności.

Tabela 29 Działalność poszczególnych instytucji lokalnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w ocenie badanych mieszkańców gminy (dane liczbowe)

Ocena Instytucje	nie wiem - 0	jeden	dwa	trzy	cztery	pięć	Średnia Ocena	Oceny 1-5 udzieliło z ogółu
	N	N	N	N	N	N		
Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wraz z hostelem	324	20	28	41	48	39	3,3	38%
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	312	25	36	51	48	28	3,1	36%
Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	246	35	43	67	69	40	3,1	40%
Komenda Powiatowa Policji	212	40	69	84	64	31	2,9	58%
Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	336	25	44	38	40	17	2,9	38%
Kościół, organizacje kościelne	278	45	48	67	41	21	2,8	33%
Szkoła, pedagog szkolny	282	39	56	56	49	18	2,8	35%
Sąd Rejonowy	300	35	57	51	41	16	2,7	42%
SP ZOZ w Lesku	292	45	49	53	38	23	2,7	51%
Gminny Interdyscyplinarny Zespół d.s. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	426	21	13	16	15	9	2,7	15%
Poradnia leczenia uzależnień	311	43	50	45	38	13	2,6	22%
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	388	29	22	32	19	10	2,6	44%
Świetlice środowiskowe	387	34	20	25	22	12	2,6	44%
Prokuratura	322	41	55	47	28	7	2,5	23%
Stowarzyszenia, fundacje	428	27	21	14	8	2	2,1	14%

*średnia została wyliczona z ocen „1- „5. Ocena „0” jako odpowiedź „nie wiem” nie została wliczona w średnią oceny instytucji.

W sporządzonym rankingu najwyższą średnią ocenę badani przyznali Specjalistycznemu Ośrodkowi Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wraz z hostelem (średnia: 3,3). Potrafiło ocenić tą instytucję zaledwie 38% badanych. Kolejnymi instytucjami docenionymi przez mieszkańców było

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Miejsko - Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej. Uzyskały one ocenę 3,1. M-GOPS uzyskał spośród wszystkich ocenianych również najwięcej ocen najwyższych, tj. „cztery” i „pięć”. Komendę Powiatową Policji oceniła w skali od 1-5 ponad połowa badanych. Uzyskała ona ocenę 2,9, gdzie najczęściej oceniana została na „trzy”. Najmniej osób oceniło Gminny Interdyscyplinarny Zespół d.s. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (15%) oraz organizacje pozarządowe (14%).

Warto podkreślić, iż większość respondentów nie potrafiła się ustosunkować i ocenić działających na terenie Miasta i Gminy instytucji. Oceny zatem nie dowodzą jedynie działalności ale wskazują również na brak rozpoznawalności wśród mieszkańców.

3.4 Dane statystyczne instytucji lokalnych.

Powyższe badania ankietowe zostały pogłębione o analizę danych statystycznych udostępnionych przez lokalne instytucje.

Dane uzyskane z Komendy Powiatowej Policji pozwoliły na krótką charakterystykę ofiar i sprawców przemocy domowej. Na ich podstawie dokonano ogólnej charakterystyki zjawiska. Mając na uwadze złożoność zjawiska przemocy o wypełnienie ankiety poproszono również Sąd Rejonowy.

Dane pozyskane z KPP wskazują na występowanie przemocy domowej w Gminie Lesko, która ma tendencję malejącą w stosunku do roku 2015. Ofiarami przemocy są kobiety, tylko jeden przypadek dotyczy przemocy wobec mężczyzny. Sprawcy przemocy to głównie mężczyźni pod wpływem alkoholu. Stosunkowo niewiele do liczby ofiar przemocy zostało wszczętych postępowań przygotowawczych (tabela nr 30).

Tabela 30 Interwencje domowe związane z przemocą w rodzinie na terenie Gminy Lesko w latach 2015-2017 r. wg danych Komendy Powiatowej Policji w Lesku.

ROK	2015	2016	2017
Dane szczegółowe			
1) Liczba przeprowadzonych interwencji dotyczących przemocy w rodzinie (ogółem), w tym:	39	29	30
a) na terenie miasta	16	19	14
b) na obszarach wiejskich	23	10	16
2) Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej - ogółem	Brak danych	Brak danych	34
a) kobiety			33
b) mężczyźni			1
c) małoletni od 18 lat			0
3) Liczba sprawców przemocy domowej - ogółem	Brak danych	Brak danych	30
a) kobiety			3
b) mężczyźni			27
c) małoletni do 18 lat			0
4) Liczba sprawców pod wpływem alkoholu – ogółem	Brak danych	Brak danych	27
a) kobiety			0
b) mężczyźni			24
c) nieletni			0
5) Liczba sprawców przewiezionych do izby wytrzeźwień lub policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych do wytrzeźwienia – ogółem	Brak danych	Brak danych	10
a) kobiety			0
b) mężczyźni			10
c) nieletni			0
6) Liczba przypadków udzielenia pomocy medycznej - ogółem	0	0	0
a) pokrzywdzony	0	0	0
b) sprawca	0	0	0
7) Liczba dzieci przewiezionych do szpitala, placówki, oddanych pod opiekę osoby spokrewnionej	0	0	0
8) Liczba postępowań przygotowawczych wszczętych na podstawie art. 207 k.k.	6	5	7

Dane uzyskane z Sadu wskazują również na zgłoszenia przemocy w rodzinie. Wyniki wskazują iż sprawcami są najczęściej mężczyźni. Oprawcy zostali ukarani przez Sąd a kary, które otrzymali to najczęściej pozbawienie wolności w zawieszeniu, kara pozbawienia wolności i grzywna. Orzeczono też obowiązki względem sprawców: powstrzymanie się od nadużywania alkoholu, dozór kuratora, leczenie odwykowe oraz uczestnictwo w programie korekcyjno – edukacyjnym. (tabela nr 31)

Tabela 31 Wykaz spraw rozpoznanych przez Sąd Rejonowy o przestępstwo z art. 207 k.k., popełnionych na terenie Gminy Lesko w latach 2015-2017 wg danych Prezesa Sądu Rejonowego w Lesku.

ROK	2015	2016	2017
Dane szczegółowe			
1) Sprawcy ogółem (w tym):	10	6	4
a) kobiety	1	1	-
b) mężczyźni	9	5	4
2) Pokrzywdzeni ogółem (w tym):ogółem	13	11	6
a) kobiety	10	4	5
b) mężczyźni	1	1	1
c) małoletni	2	6	-
3) Rozstrzygnięcie Sądu:			
a) kara pozbawienia wolności - bezwzględna	-	2	-
b) kara pozbawienia wolności – w zawieszeniu	9	3	3
c) ograniczenie wolności	-	-	-
d) grzywna	1	-	1
e) warunkowe umorzenie postępowania	-	1	1
f) umorzenie	-	-	-
4) Orzeczone wobec sprawców obowiązki			
a) leczenie odwykowe	2	-	1
b) powstrzymanie się od nadużywania alkoholu	8	2	2
c) poprawne odnoszenie się do pokrzywdzonych	-	-	-
d) powstrzymanie się od wszczynania awantur domowych	-	-	-
e) dozór kuratora	5	2	1
f) zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego	-	1	-
g) przeproszenie pokrzywdzonych	-	-	-
h) uczestnictwo w programie korekcyjno-edukacyjnym	1	-	-
i) przestrzeganie norm i zasad współżycia społecznego, rodzinnego	-	-	-
j) przestrzeganie norm moralnych	-	-	-

Dane statystyczne uzyskano również z Gminnego Interdyscyplinarnego Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Informacje obejmują 2015, 2016 oraz 2017 rok, dotyczą m.in.: skali przemocy w rodzinie oraz częstotliwości jej występowania, liczby osób poszkodowanych w wyniku przemocy w rodzinie oraz danych wskazujących podmioty które wszczęły procedurę Niebieskie Karty (tabela nr 32).

Dane uzyskane z Gminnego Zespołu wskazują na występowanie przemocy na terenie jego działania. Skala przemocy domowej utrzymuje się na podobnym poziomie: w roku 2015 to 49 rodzin, rok 2016 to 41 rodzin i rok 2017 to 44 rodziny. Zmienia się natomiast struktura rodzin w którym przemoc występuje – w roku 2015 procedura obejmowała 102 osoby, w 2016 to już 72 osoby a w 2017 r. to 62 osoby. Zatem rodziny w których została wszczęta procedura Niebieskie Karty to przede wszystkim rodziny składające się głównie z 2 osób będących w małżeństwie , następnie rodziny, które tworzą dorosłe dzieci i rodzice w wieku poprodukcyjnym oraz rodziny z dziećmi. W rodzinach przemoc występuje kilka razy do roku. Zdecydowaną większość pokrzywdzonych stanowią kobiety, oraz dzieci jako świadkowie przemocy domowej. Należy zwrócić uwagę na wzrost przemocy skierowanej względem osób w wieku poprodukcyjnym zarówno kobiet jak też mężczyzn oraz względem osób niepełnosprawnych.

Podmioty które wszczynają procedurę to przede wszystkim Policja, na drugim miejscu Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz w jednym przypadku placówka oświatowa.

Tabela 32 Dane nt. skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Lesko w latach 2015-2017
Gminny Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Lesku.

ROK Rodzaj danych	2015	2016	2017
I. SKALA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ JEJ WYSTĘPOWANIA			
1) Liczba rodzin, w których występuje zjawisko przemocy domowej	49	41	44
2) Częstotliwość:			
a) 1 raz w roku	7	1	7
b) od 2 do 5 razy w roku	37	35	26
c) 6 razy w roku i więcej	5	5	11
II. LICZBA OSÓB POSZKODOWANYCH W WYNIKU PRZEMOCY W RODZINIE			
1) Ogółem osoby poszkodowane:	102	72	65
2) Kobiety (ogółem)	48	40	37
a) z tego w wieku poprodukcyjnym	5	9	11
b) z tego niepełnosprawne	1	2	2
2) Mężczyźni (ogółem)	12	13	12
a) z tego w wieku poprodukcyjnym	1	6	4
b) z tego niepełnosprawni	1	-	3
3) Dzieci (ogółem)	42	19	16
b) z tego do 13 roku życia	32	15	14
c) z tego od 14 do 18 roku życia	10	4	2
III. PODMIOTY KTÓRE WSZCZĘŁY PROCEDURĘ NIEBIESKIE KARTY			
1) Samodzielne zgłoszenie przez osobę poszkodowaną	-	-	-
2) Policja	38	18	16
3) Kurator sądowy	-	-	-
4) Szkoła	1	-	-
5) Rodzina	-	-	-
6) Sąsiedzi	-	-	-
7) MGOPS	6	4	4
8) Organizacja pozarządowa	-	-	-
9) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	-	-	-

Tabela nr 33 obrazuje działania jakie zostały skierowane do sprawców: bardzo rzadko Zespół zawiadamiał Prokuraturę lub Policję o popełnieniu przestępstwa, jak wynika z dodatkowych informacji uzyskanych od koordynatora grup roboczych wynika to z braku niezbędnych dowodów np. brak zaświadczeń lekarskich, brak świadków, niechęć do składania zeznań na Policji, przekonaniu o bezkarności sprawców oraz rozwlekłości postępowania w Sądzie. Wzrasta natomiast współpraca służb z kuratorami sądowymi zasądzonymi dla osób nadużywającymi alkoholu i jednocześnie będącymi sprawcami przemocy, wzrasta liczba wniosków o leczenie odwykowe, a spada liczba grup roboczych na których obecni byłiby sprawcy dlatego zarówno pracownik socjalny jak też dzielnicowy wizytują

wszystkie środowiska domowe i przeprowadzają rozmowy motywacyjne z sprawcami. Sprawcy mimo informacji o możliwości uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych nie korzystają z tej formy terapii.

Ofiary przemocy uzyskały wsparcie psychologa, pracownika socjalnego i dzielnicowego. W rodzinach gdzie są małoletnie dzieci skierowano wnioski do Sądu Rejonowego w Lesku o wgląd w sytuację rodzinną dzieci oraz powiadomiono szkołę celem udzielenia wsparcia dziecku na terenie placówki.. Od 34 % do 48 % rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty zostało objętych wsparciem finansowym. W roku 2015 8 osób uzyskało wsparcie poprzez skierowanie na pobyt całodobowy do Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Lesku w roku 2016 taką pomoc otrzymało 2 osoby w roku 2017 7 osób. Wszystkie rodziny objęte procedura otrzymały wsparcie grupy roboczej powołanej do pracy z konkretną rodziną.

Tabela 33 Dane dotyczące sprawców oraz ofiar przemocy domowej działań podjętych przez Gminny Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Lesku.

Rodzaj danych	ROK	2015	2016	2017
I. DZIAŁANIA PODJĘTE PRZEZ ZESPÓŁ WOBEC SPRAWCÓW PRZEMOCY				
1) Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa.	1	-	-	2
2) Współpraca z kuratorem sądowym celem weryfikacji realnej postawy sprawcy.	3	3	3	7
3) Skierowanie wniosku o leczenie odwykowe.	1	-	5	4
4) Rozmowa pointerwencyjna ze sprawcą na grupie roboczej.	21	15	15	12
5) Wizyty pracownika socjalnego lub dzielnicowego.	49	41	41	44
6) Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy.	-	-	-	-
II. DZIAŁANIA PODJĘTE PRZEZ ZESPÓŁ WOBEC OFIAR PRZEMOCY				
1) Wsparcie psychologiczne	22	22	10	10
2) Praca socjalna	49	49	41	44
3) Wzmocniona praca socjalna (m.in.	12	12	8	8
4) Skierowanie wniosku do Sądu o wgląd w sytuację dzieci.	4	4	2	3
5) Zapewnienie bezpieczeństwa w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia SOS w Lesku.	8	8	2	7
6) Objęcie świadczeniami pomocy społecznej lub kontynuacja udzielanej pomocy	24	24	20	15
7) Objęcie wsparciem/ pomocą przez grupę roboczą.	-	-	22	9
8) Zawiadomienie szkoły o trwającej procedurze celem wsparcia dzieci.	6	6	10	9

Dodatkowo pozyskano informacje z Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia SOS w Lesku. Informacje dotyczyły udzielania całodobowej pomocy, działań kierowanych do ofiar przemocy oraz informacji jaki podmiot kierował ofiary do Ośrodka Wsparcia.

Działania kierowane do ofiar przemocy to najczęściej psychoterapia indywidualna, oraz pomoc prawnika. Najczęściej ofiary przemocy były kierowane przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, następnie samodzielnie się zgłaszały, były przyprowadzane przez sąsiadów oraz kierowane przez Policję.

Tabela 34 Dane dotyczące zjawiska przemocy domowej – zestawienie dotyczące rodzin/osób zamieszkałych na terenie Gminy Lesko w latach 2015-2017 wg Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia SOS w Lesku.

ROK	2010	2011	I poł. 2012
Dane szczegółowe			
I. Pomoc całodobowa dla ofiar przemocy (program połączony z pobytem w hostelu)			
1) Liczba rodzin, którym udzielono pomocy	5	1	4
2) Liczba osób objętych pomocą (ogółem), w tym:	8	2	7
a) kobiet	5	1	3
b) mężczyzn	-	-	1
a) małoletnich do 18 roku życia	3	1	3
II. Działania wobec ofiar przemocy (program ambulatoryjny)			
1) Liczba rodzin, którym udzielono pomocy	24	8	15
2) Liczba osób objętych pomocą (ogółem), w tym:	24	8	15
a) kobiet	19	7	12
b) mężczyzn	2	1	3
c) małoletnich do 18 roku życia	3	0	0
3) Liczba osób objętych psychoterapią indywidualną	4	0	0
4) Liczba osób uczestniczących w terapii grupowej	5	1	0
5) Liczba porad prawnych	48	11	22
6) Liczba porad udzielonych przez psychologa	12	6	2
7) liczba porad udzielonych przez pracownika socjalnego	5	0	2
8) liczba porad pedagogicznych	7	1	7
III. Kto skierował osoby poszkodowane do Ośrodka Wsparcia?			
<i>Dotyczy wszystkich form wsparcia i pomocy</i>			
1) Samodzielne zgłoszenie przez osobę poszkodowaną	2	0	1
2) Rodzina	0	0	0
3) Sąsiedzi/znajomi	1	-	-
4) Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	8	2	7
5) Inna instytucja - Policja	-	-	1

REALIZATORZY PROGRAMU

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018 – 2022 będzie realizowany przez instytucje i organizacje zobligowane do działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- Urząd Miasta i Gminy Lesko
- Pełnomocnika Burmistrza ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Gminny Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lesku
- Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie SOS w Lesku
- Sąd Rejonowy w Lesku
- Prokuraturę Rejonową w Lesku
- Komendę Powiatową Policji w Lesku
- Gminne placówki oświatowe oraz Poradnię Psychologiczno- Pedagogiczną w Lesku
- Placówki służby zdrowia
- Organizacje pozarządowe

IV. MIEJSCE I CZAS REALIZACJI

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018 – 2022 będzie realizowany na terenie Miasta i Gminy Lesko. Wdrażanie Programu rozpocznie się po jego uchwaleniu przez Radę Miejską w Lesku i będzie kontynuowane do 2022 roku.

V. CELE PROGRAMU

Cel ogólny : Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności pomocy dla rodzin w których ten problem występuje.

1 Cel szczegółowy: Podnoszenie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu
<p>1.Upowszechnianie w lokalnych mediach, na tablicach informacyjnych, odpowiednich stronach internetowych, informacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie, mających na celu podniesienie świadomości w tym temacie, obalenie mitów oraz wskazanie mieszkańcom potrzeby sygnalizacji problemu i dróg wyjścia z trudnej sytuacji życiowej.</p> <p>2.Popularyzacja założeń niniejszego Programu oraz gminnych instytucji i organizacji realizujących zadania gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez: - utworzenie i prowadzenie portalu branżowego umożliwiającego prowadzenie poradnictwa mailowego lub wydanie informatora w wersji papierowej dla mieszkańców.</p> <p>3.Dostarczenie informacji poprzez zamieszczenie na stronie internetowej adresów instytucji prowadzących działania korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy domowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • UMiG • Zespół Interdyscyplinarny • Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia • Organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> • liczba i rodzaj mediów zaangażowanych w informację i edukację, • liczba artykułów, • liczba wydanych i rozprowadzonych ulotek, • liczba użytkowników portalu, • liczba korzystających z poradnictwa mailowego, • liczba wydrukowanych i rozpowszechnionych informatorów,

2 Cel szczegółowy: Zwiększenie dostępności i efektywności działań profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu
<p>1.Realizacja lub współdziałanie w realizacji programów edukacyjno profilaktycznych skierowanych do różnych grup wiekowych /dzieci, dorośli, rodzice, os. starsze i in./ m.in. z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - konstruktywnej komunikacji interpersonalnej, - pogłębiania kompetencji życiowych i rodzinnych, - socjoterapii, - modyfikowania agresywnych zachowań, - mediacji i umiejętności rozwiązywania konfliktów bez przemocy, - rozwoju umiejętności wychowawczych rodziców, <p>2.Ujednoczenie procedur postępowania w razie podejrzenia lub zgłoszenia przemocy domowej w placówkach oświatowych Gminy.</p> <p>3.Organizowanie i finansowanie wypoczynku letniego oraz zajęć pozalekcyjnych dla dzieci z rodzin zagrożonych występowaniem przemocy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • UMiG • Zespół Interdyscyplinarny • MGOPS • placówki oświatowe oraz Poradnia Psych. – Pedagogiczna • Organizacje pozarządowe • Policja 	<ul style="list-style-type: none"> • rodzaj i liczba instytucji i organizacji realizujących ofertę edukacyjno profilaktyczną, • rodzaj i liczba odbiorców programów edukacyjno profilaktycznych, • liczba dzieci uczestniczących w wypoczynku letnim oraz zajęciach pozalekcyjnych,

3 cel szczegółowy: Zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb, instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu
<p>1.Szkolenie /w tym superwizja/ grup zawodowych realizujących zadania gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - szkolenie osób przeprowadzających interwencję, - szkolenie specjalistów pracujących z osobami doznającymi przemocy oraz stosującymi przemoc w rodzinie, - szkolenie grup zawodowych pracujących z dzieckiem i rodziną w tym przedstawiciele szkół oraz służby zdrowia, - szkolenie zespołu interdyscyplinarnego, 	<ul style="list-style-type: none"> • UMiG • Zespół Interdyscyplinarny • Organizacje pozarządowe 	<p>- liczba uczestników szkoleń w podziale na grupy zawodowe,</p>

4 cel szczegółowy: Zapewnienie kompleksowej pomocy rodzinom w których występuje przemoc z uwzględnieniem potrzeb wszystkich członków rodzin.

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu
<p>1.Interwencja kryzysowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacja procedury Niebieskie Karty, - pierwsza pomoc: poradnictwo i wsparcie w kryzysie skierowane do członków rodzin i osób doświadczających przemocy domowej, 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Interdyscyplinarny oraz Grupy Robocze Zespołu, • MGOPS 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty • liczba spotkań Grup Roboczych • liczba osób obecnych na spotkaniach Grup Roboczych,

<p>- informacja odnośnie możliwości pomocy,</p> <p>2. Pomoc prawna dla osób doświadczających przemocy domowej: - informacje i porady prawne,</p> <p>3. Terapia i poradnictwo specjalistyczne dla osób doświadczających przemocy w rodzinie: - specjalistyczna pomoc indywidualna, - grupy terapeutyczne, - specjalistyczna terapia rodzinna,</p> <p>4. Zapewnienie bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia osób doświadczających przemocy w rodzinie: - zorganizowanie schronienia w jednym z specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, - zapewnienie wsparcia finansowego w przypadku konieczności transportu oraz pomocy finansowej doraźnej,</p> <p>5. Kierowanie sprawców przemocy w rodzinie do uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych /bezpośrednio lub kierując odpowiednie pisma do Sądu/</p>	<ul style="list-style-type: none"> • SP ZOZ • Świetlice socjoterapeutyczne, • Prokuratura • Sąd • Policja • Placówki oświatowe oraz Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna • specjalistyczne ośrodki wsparcia • Organizacje pozarządowe 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wydanych decyzji o przyznaniu pomocy finansowej i pozafinansowej dla rodzin w których występuje przemoc oraz rodzin zagrożonych przemocą • liczba osób którym udzielono pomocy w uzyskaniu schronienia, • liczba osób objętych pomocą prawną, • liczba osób objętych terapią i poradnictwem specjalistycznym • liczba osób skierowanych do programów korekcyjno – edukacyjnych • liczba wniosków o wszczęcie postępowania karnego • liczba wniosków do Sądu Rodzinnego o wgląd w sytuację dzieci
--	---	---

5 cel szczegółowy: Zintegrowanie środowisk i działań na rzecz ograniczania zjawiska przemocy w rodzinie.

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu
-----------	--------------	----------------------------

<p>1. Organizacja i funkcjonowanie Gminnego Interdyscyplinarnego Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • UMiG • MGOPS • Przedstawiciele instytucji będący członkami Zespołu 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba spotkań Zespołu • liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty • liczba powołanych Grup Roboczych
---	--	---

VI. MONITOROWANIE

Monitorowanie realizacji Programu będzie odbywać się w oparciu o sprawozdawczość. Sprawozdanie z realizacji celów Programu realizatorzy składają do końca lutego każdego roku do Gminnego Interdyscyplinarnego Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Gminny Zespół w Lesku do końca marca każdego roku przedłoży Radzie Miejskiej w Lesku sprawozdanie z realizacji Programu.

VII. ŚRODKI FINASOWE NA REALIZACJĘ PROGRAMU.

Środki finansowe na realizację Programu będą pochodziły w szczególności z:

- Środków własnych Miasta i Gminy Lesko, w tym Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Funduszy unijnych,
- Funduszy strukturalnych,
- Grantów i konkursów.

